

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЩЕРБИНА КАТЕРИНА СЕРГІЇВНА

Допускається до захисту:

в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої політики,
д.е.н., доцент

Лимар В. В.

« ____ » _____ 2022 р.

ООН І АГРЕСІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Спеціальність 291. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії
Магістерська робота

Науковий керівник:

Паніна І.Г., старший викладач кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої політики,
к.і.н.

Оцінка: ____ / ____ / ____
(бали/за шкалою ECTS/за національною шкалою)

Голова ЕК:
Федуняк С.Г., д.політ.н., професор

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Щербина К.С. ООН і агресія Російської Федерації проти України.

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітня програма «Міжнародні комунікації та медіація в умовах конфліктного врегулювання». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2022.

У магістерській роботі досліджено позицію Ради Безпеки ООН, Генеральної Асамблеї та Генерального Секретаря ООН відносно агресії РФ проти України з 2014 по 2022 роки. Основна увага авторки приділена реакції та діям ООН після повномасштабного вторгнення Росії в лютому 2022 року. Проаналізовано надану інституціями ООН допомогу Україні та ймовірність залучення миротворчого контингенту. З'ясовано можливі шляхи безпосереднього залучення ООН до закінчення війни та подолання її наслідків.

Ключові слова: війна, допомога, миротворча діяльність, ООН, посередництво, резолюція.

76 с., 2 рис., 2 дод., 70 джерела.

Рис. 2, Бібліографія: 97 найм

ABSTRACT

Shcherbyna K. The United Nations and aggression of the Russian Federation against Ukraine. Specialty 291 International relations, Social Communications and Regional Studies. Educational program: International Communications and Mediation in Conflict Settlement Conditions. Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2022.

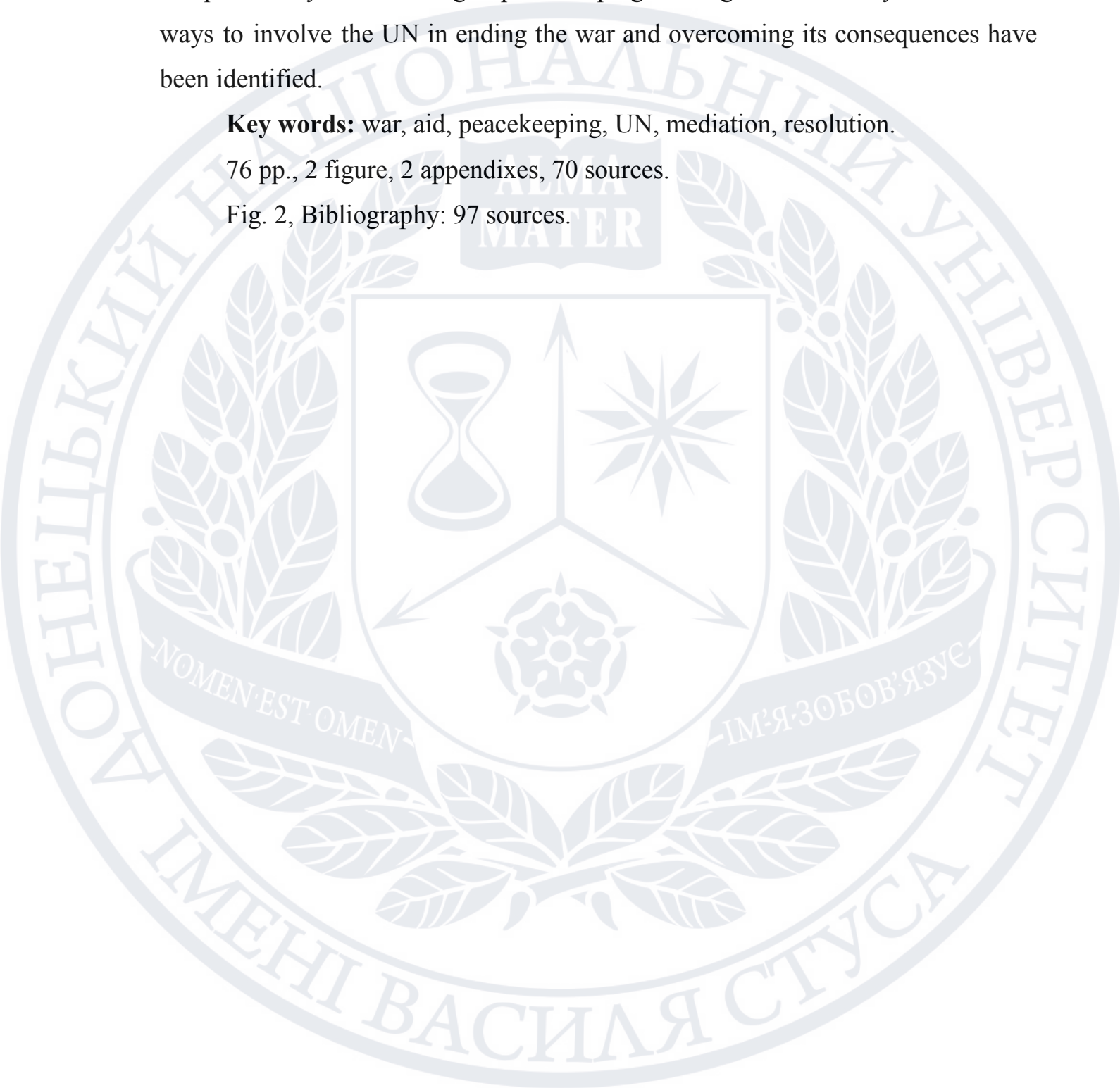
The master's thesis examines the position of the UN Security Council, the UN General Assembly and the UN Secretary General regarding the aggression of the Russian Federation against Ukraine from 2014 to 2022. The author's main

focus is on the reaction and actions of the UN after the full-scale invasion of Russia in February 2022. The aid provided by the UN institutions to Ukraine and the probability of involving a peacekeeping contingent were analyzed. Possible ways to involve the UN in ending the war and overcoming its consequences have been identified.

Key words: war, aid, peacekeeping, UN, mediation, resolution.

76 pp., 2 figure, 2 appendixes, 70 sources.

Fig. 2, Bibliography: 97 sources.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	10
1.1. Стан наукової розробки проблеми	10
1.2. Джерельна база дослідження	16
1.3. Методологія наукового дослідження	21
РОЗДІЛ 2 РЕАКЦІЯ ООН НА ПОЧАТОК ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	26
2.1. Рада Безпеки ООН та її резолюції щодо України	26
2.2. Результати роботи Генеральної асамблеї ООН	31
2.3. Гуманітарна, правова, економічна допомога Україні від ООН	38
РОЗДІЛ 3 МОЖЛИВІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ООН ДО ПРЯМОГО ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ	44
3.1. Посередництво та «добрі послуги» Генерального секретаря ООН	44
3.2. Ймовірність залучення миротворчого контингенту ООН в Україні	50
3.3. Обмеження впливу Росії в межах ООН та перспектива виключення з організації	55
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	67
ДОДАТКИ	75

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ГА – Генеральна Асамблея

ГС – Генеральний секретар

ЕКОСОП – Економічна і Соціальна Рада

МАГАТЕ – Міжнародне агентство з атомної енергії

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ПРООН – Програма з розвитку Організації Об'єднаних Націй

РБ – Рада Безпеки

ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури

УВКБ ООН – Агентство ООН у справах біженців

УКГС ООН – Управління ООН з координації гуманітарних справ

ФАО - Продовольча та сільськогосподарська організація ООН

ЮНІСЕФ – Дитячий фонд ООН

ВСТУП

Актуальність даної роботи визначається потребою у вивченні та пошуку можливих варіантів залучення міжнародної спільноти до вирішення та подолання наслідків війни, що спричинено вторгненням армії РФ на територію України з метою захоплення її територій. Враховуючи місію, повноваження та авторитетність Організації Об'єднаних Націй, організація є універсальним міжнародним механізмом, що має усі засоби для вирішення глобальних проблем. ООН може залучити низку механізмів для припинення конфлікту, підписання миру та подолання руйнівних наслідків війни. Серед них найбільш дієвими та результативними є застосування посередництва чи проведення миротворчих місій. Попри це, враховуючи роль Росії в Раді Безпеки ООН, другий варіант на сучасному етапі є неможливим через небажання РФ припинити збройну агресію й перейти до мирного вирішення збройного конфлікту та неготовність світової спільноти, особливо постійних членів Радбезу, вплинути на зміну системи організації, створивши діючі міжнародні механізми вирішення міжнародних проблем.

Об'єктом дослідження є діяльність ООН, спрямована на підтримку миру та гарантування безпеки у світі.

Предметом дослідження є комплекс позицій, реакцій і дій органів та інституцій ООН щодо агресії Російської Федерації проти України та відповідні механізми, застосовані ООН після повномасштабного вторгнення РФ в Україну.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає у визначенні реакцій ООН як актора міжнародних відносин на початок нової фази війни РФ проти України та пошуку можливих варіантів залучення ООН до безпосереднього вирішення конфлікту.

Відповідно до мети було поставлено низку наступних завдань:

- проаналізувати сучасний стан наукової розробки проблеми в українській та закордонній історіографії;
- систематизувати та охарактеризувати джерельну базу дослідження;
- дати стислу характеристику методологічної бази дослідження;
- з'ясувати роль Ради Безпеки ООН в рамках російсько-української війни, здійснити аналіз резолюцій і реакцій країн-членів на повномасштабну війну Росії проти України;
- узагальнити роботу Генеральної Асамблеї ООН, спрямовану на деескалацію конфлікту, включаючи аналіз резолюцій та пропозицій членів організації стосовно вирішення конфлікту та подолання його наслідків;
- проаналізувати обсяг наданої гуманітарної, правової, економічної допомоги для України та визначити її ефективність;
- висвітлити особливості застосування посередництва ООН у міждержавних збройних конфліктах та надання «добрих послуг» Генерального секретаря ООН, дослідивши можливість залучення цих механізмів до вирішення російсько-української війни;
- з'ясувати ймовірність залучення миротворчого контингенту до вирішення конфлікту у вигляді залучення до військових дій, або моніторингу розведення сил, припинення вогню, дотримання мирної угоди тощо;
- виявити механізми обмеження впливу Росії в межах організації та розглянути перспективу її виключення з ООН.

Хронологічні рамки роботи охоплюють період з 2014 по 2022 рік. Нижня межа обумовлена окупацією Росією Криму, що поклало початок загарбницької політики РФ відносно України. Верхня межа - максимально наближена до сьогодення, що зумовлено продовженням ведення військових дій РФ на території України.

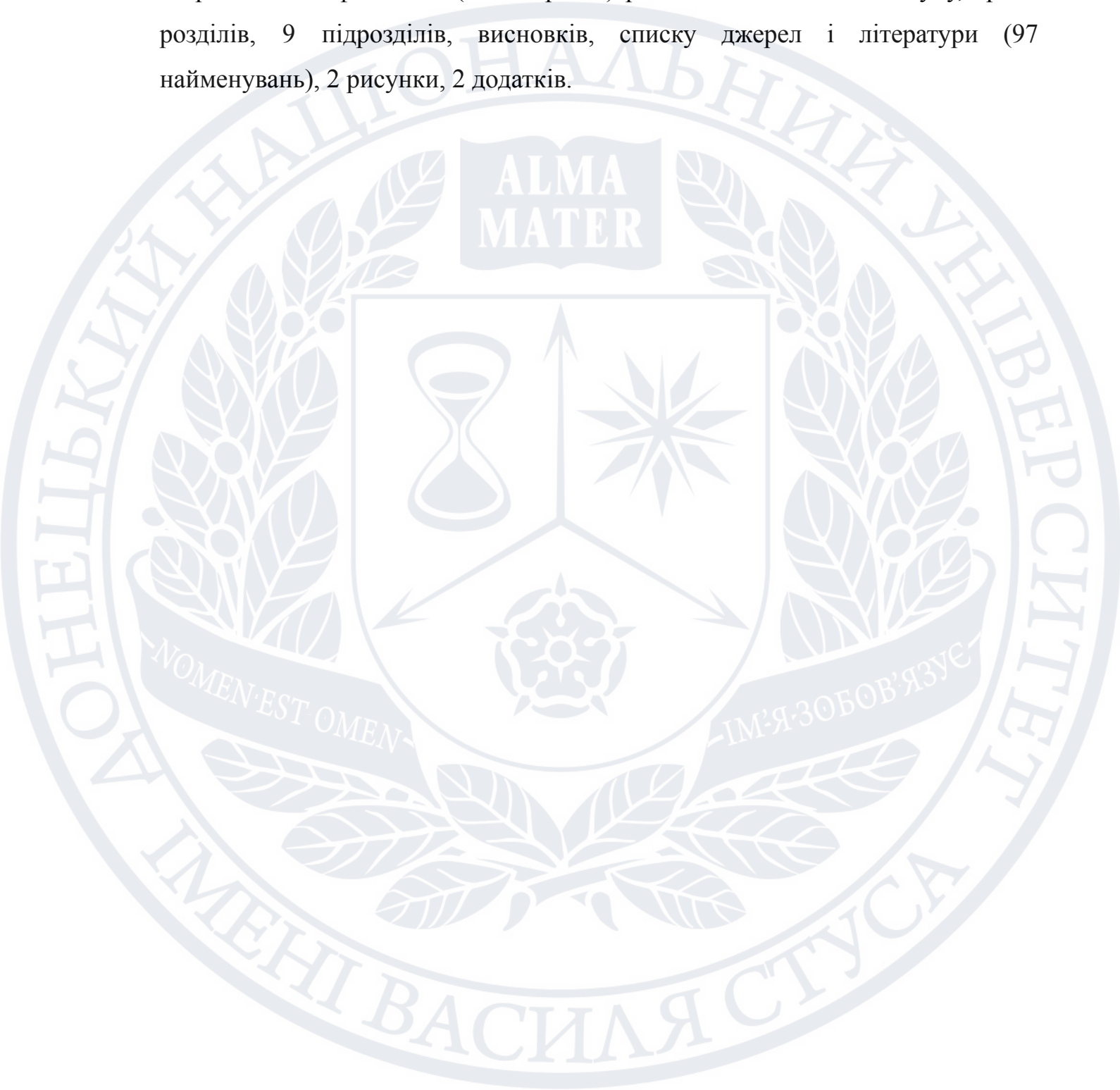
Територіальні межі дослідження охоплюють всю територію України у межах її міжнародно визнаних кордонів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у дослідженні діяльності ООН в умовах ведення військових дій армією одного із членів Ради Безпеки ООН – Росії в Україні та можливостей безпосереднього залучення ООН до вирішення конфлікту, шляхом посередництва чи проведення миротворчої операції, як із залученням військової сили, так і функцією моніторингу, що можливо після активної фази військових дій. Враховуючи членство Росії в РБ ООН, було уточнено можливість обмеження повноважень і розглянуто перспективу виключення агресора з керівного органу.

Науково-практична значущість дослідження полягає у створенні підґрунтя для подальших досліджень діяльності ООН, механізмів вирішення складних військових ситуацій, що загрожують світовому миру і безпеці та можливих шляхів розв'язання збройного конфлікту між Україною та Росією за допомоги ООН, а також підготовки нових можливих механізмів покращення роботи організації в гуманітарному, економічному, правовому полі в рамках конфліктного менеджменту. Практичне значення дослідження полягає у розробці методичних рекомендацій, які можуть бути використані інституціями ООН для зменшення кількості проблем під час кризових ситуацій. Рекомендації і висновки, основні положення магістерської роботи можуть бути використані під час викладання навчальних курсів «Міжнародні організації», «Моделі зовнішньої політики (Зовнішня політика України)», «Розбудова миру».

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки були представлені авторкою широкій аудиторії під час міжнародної наукової конференції «Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва» (тема «Можливості посередництва ООН у врегулюванні конфлікту на сході України»). Крім того, положення були опубліковані у Віснику студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса під темою «Реакція ООН на початок повномасштабної агресії Росії проти України».

Структура роботи обумовлена змістом порушеної проблеми, предметом і методами дослідження. Загальний обсяг роботи становить 76 сторінок. Кваліфікаційна (магістерська) робота складається зі вступу, трьох розділів, 9 підрозділів, висновків, списку джерел і літератури (97 найменувань), 2 рисунки, 2 додатків.

РОЗДІЛ 1

СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ, ДжЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми

Організація Об'єднаних націй є єдиною глобальною організацією, яка втілила в собі ідею колективної безпеки й розбудови миру на її основі.

Весь пласт робіт, дотичних темі дослідження, можна умовно поділити на три великі групи:

- 1) теоретичні роботи, присвячені ролі міжнародних організацій в гарантуванні миру та безпеки;
- 2) дослідження діяльності ООН й особливо проблеми її реформування;
- 3) наукові праці з окремих проблем в контексті взаємодії України з ООН щодо протидії агресії Російської Федерації.

Розглянемо детальну кожену групу досліджень.

Першу групу становлять теоретичні роботи, в яких аналізується роль міжнародних інституцій як контриб'юторів безпеки й гарантів миру. ООН виступає класичним прикладом такої інституції.

Варто акцентувати увагу на тому, що в основі розуміння специфіки діяльності міжнародної організації у кризовому реагуванні та конфліктному врегулюванні лежить ліберально-ідеалістичне бачення міжнародних відносин. Саме *ідеалізм і лібералізм* вважають мир і безпеку найвищими цінностями людства. Загальнолюдські цінності, права і свободи людини, взаємодія держав з міжнародними та неурядовими громадськими організаціями, механізми розбудови миру й врегулювання конфліктів є предметом досліджень ліберальних шкіл міжнародних відносин.

Так, представники *ліберального інтернаціоналізму* І. Кант, Й. Гердер вважали, що світ може базуватися на ідеї “вічного миру”, який є візією ліберального порядку, заснованого на твердженні, що людська поведінка

обумовлена більше соціальним досвідом, а не природою людини. І. Кант вірив у припинення війн в усьому світі й мирне співіснування держав. При цьому ліберальний інтернаціоналізм не виключає оборонні війни. Такі війни закріплені Статутом ООН у статті 51, яка дозволяє індивідуальну або колективну самооборону, у випадку збройного нападу на члена організації, доти, поки Рада Безпеки не вдасться до заходів, необхідних для підтримки міжнародного миру й безпеки [32].

Неоліберальний інституціоналізм, своєю чергою, піднімає питання ліберального управління, що у змозі забезпечити мир у світі. Серед представників цього напрямку Р. Когейн, Дж. Най, М. Дойл, Б. Рассет та інші [76; 77; 79]. Вони пишуть, що ліберальний мир може бути забезпечений всім, хто потребує розвитку і соціалізації держави та міжнародних відносин. Поява ООН стала втіленням в реальність ідеї глобальної інституції, що забезпечує мир, розвиток і безпеку. Представники цього напрямку зробили великий внесок для розвитку неоліберальних концепцій і теорій, адже саме вони сприяють мирному співіснуванню між урядами та є фундаторами універсальних програм попередження конфліктів і забезпечення миру.

Найбільший теоретичний внесок, на думку авторки магістерського дослідження, був зроблений в межах неоліберального інституціоналізму (Р. Когейн і Л. Мартін [77]). Саме в рамках цієї школи міжнародних відносин було проаналізовано діяльність передусім ООН як головного гаранта міжнародної безпеки й дана оцінка перспективи її залучення до врегулювання міжнародних криз.

Досягненням неолібералів варто вважати залучення нових акторів міжнародних відносин до розбудови миру. Вони переконували, що саме міжнародні інституції мають стати посередниками і майданчиками для побудови відносин взаємності, атмосфери діалогу і співпраці між країнами, що при дотриманні усіх ліберальних цінностей забезпечить мир. Невід'ємною умовою успішності миру заснованого на співпраці в межах міжнародних інституцій є відкрите економічне середовище, а невдачі у

досягненні миру пояснюються недотриманням державами та іншими міжнародними інституціями взятих на себе обов'язків з гарантування миру та безпеки.

На основі концепції неоліберального інституціоналізму базується *теорія демократичного миру*. Вона стверджує, що миролюбні за природою ліберальні демократії між собою не воюють, тому поширення ліберально-демократичних цінностей повинно призвести до мирного співіснування держав. На практиці двох світових воєн ця теза підтверджується [32].

Таким чином, саме інституція заснована на ліберальних цінностях, правилах та нормах повинна забезпечити мир, і ООН на сьогодні є втіленням цієї інституції. Попри те, що економічне середовище досить розвинуте між державами, недотримання ліберально-демократичних цінностей деякими країнами та підтримка протилежних, недемократичних, режимів залишаються основними перешкодами у досягненні мирного співіснування. ООН, як організація, заснована на ліберальних цінностях продовжує поширювати їх різноманітними способами з метою забезпечення сталого миру.

Організація Об'єднаних Націй часто виступає об'єктом досліджень, наукових статей, аналітичних матеріалів і дебатів. Дослідники обговорюють різні аспекти діяльності ООН: гуманітарну допомогу, економічні питання, діяльність окремих структур організації, аналізують конкретні проекти, які реалізуються за допомогою ООН, миротворчі місії організації, її роль для сучасної системи міжнародних відносин. Проте, найбільш популярною темою для обговорення виступає реформування ООН та її головного органу - Ради Безпеки.

Дебати на цю тему тривають ще з початку заснування ООН у 1945 році, а сама реформа Ради Безпеки триває з 1950-х років. Проте, за цей проміжок часу співвідношення сил в одному із головних органів ООН не змінилося. Попри те, що з кожним роком з'являється ще більше проблем, пов'язаних із

постійним накладанням права вето, або втручання членів Радбезу у внутрішні справи чи проведення військових дій стосовно інших країн без дозволу ООН та всупереч її Статуту. Темпи реформування занадто повільні і не йдуть в ногу зі швидкістю змін у світі.

Враховуючи актуальність питання, робота ООН постійно обговорюється у колах як українських дослідників, так і закордонних авторів. Серед них праці вітчизняних науковців А. Кожушко [21;22], О. М. Скрипник [52], І. Смільська [53], М. П. Требін [55], С. С.Бугаєнко [4], І. Гавриленко [7], О. С. Вонсович [5], Є. В. Годованик [9], Я. М. Жукорська [16], О.П. Іваницька [19], О. В. Задорожній [17], К. В. Семчинський [50], Г.Г. Тараненко [54], Б. Шефер [83], а також закордонних колег - Ф. Фукуяма [72], Ч. Чен, Дж. Ду, Р. Ма, Ч. Цзян, К. Денг [68], М. Бешір [66], К. Гассельбах [73].

Найбільш чисельна за представленістю в нашому дослідженні *друга група* наукових доробок - дослідження діяльності ООН й особливо проблеми її реформування. Про проблеми реформування РБ ООН пишуть Л. Дорош та С. Охремчук . У роботі вони зіставляють позиції світових лідерів стосовно реформи, а також доводять, що від неї залежить подальше ефективне існування Організації Об'єднаних Націй та майбутнє усієї міжнародної системи безпеки [15].

Г.Г. Тараненко, на основі проведеного аналізу доходить висновку, що необхідно проводити подальшу роботу щодо можливостей розширення складу Ради Безпеки ООН, шляхом збільшення кількості постійних членів Ради Безпеки або загального розширення її складу. На думку авторки, іншим можливим шляхом є трансформація принципу «вето», серед іншого є обмеження або позбавлення права вето держави-агресора – члена Ради Безпеки [54].

Подібні думки висловлює М. П. Требін. У своїй роботі «ООН на шляху реформ» він досліджує діяльність ООН, її інститути і структура. Доводить, що ООН потребує реформування, в першу чергу, головних структур: Генеральної Асамблеї і Ради Безпеки, перетворення їх в ефективно працюючу

структуру [55]. На відміну від інших розглянутих робіт автор говорить не лише про реформу Ради Безпеки, а про зміни в ООН у низці сфер її діяльності. У цій статті автор наголошує на реформуванні та вдосконаленні діяльності з підтримки миру і роззброєння, створенні ефективної системи забезпечення прав людини, зміцненні судової системи, координації діяльності спеціалізованих установ та спеціальних комісій і фондів ООН, зміцненні кадрового потенціалу.

Питання реформування ООН після початку повномасштабної агресії Росії піднімає О.П. Іваницька. Авторка наводить приклади неефективності ООН у виконанні своїх повноважень у сучасних обставинах, розглядає провідні підходи та моделі реформування ООН, які пропонуються державами, регіонами, групами дипломатів, виокремлює і конкретизує внесок вітчизняних дипломатів у справу оновлення та реформування ООН, обґрунтовує висновок про те, що після закінчення російсько-української війни та післявоєнного відновлення Україна відіграватиме провідну роль у творенні післявоєнної системи міжнародної безпеки [19].

У своїй статті відомий американський дослідник Ф. Фукуяма також відкрито пише про неефективність РБ ООН, і зазначає, що єдиною перевагою організації в умовах війни Росії проти України є голосування в Генеральній Асамблеї ООН (далі - ГА), яке дозволяє визначити поганих акторів та тих, хто ухиляється від відповідальності [72].

Китайські дослідники Ч. Чен, Дж. Ду, Р. Ма, Ч. Цзян, К. Денг у статті «Реформа Ради Безпеки ООН: як балансувати між легітимністю та ефективністю» піднімають питання реформування Радбезу у 2022 році [68]. Дослідники пропонують збільшити кількість членів РБ до двадцяти чотирьох, де місця п'яти постійних членів залишаються незмінними, створюється вісім місць з можливістю поновлення на чотири роки та обираються 11 непостійних членів. Вони наголошують, що право вето неможливо повністю скасувати, але слід закликати постійних членів скоротити його використання на законодавчому рівні. Автори наголошують, що враховуючи політичні

конфлікти інтересів і складність перегляду Статуту ООН, уряди всіх країн членів ООН повинні якнайшвидше сприяти внутрішнім переговорам, проводити поглиблені діалоги і консультації з ключових основних питань, роз'яснення принципів і методів реформування та визначення практичних рішень.

Третя група досліджень є малочисельною і представлена, переважно, аналітичними публікаціями в ЗМІ та статтями в наукових журналах. До них відноситься О. В. Задорожній [17], який досліджує проблеми участі Російської Федерації у роботі Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй у зв'язку з військовою агресією проти України; О.М. Скрипник [52], яка пише про історію міжнародних організацій, зокрема й історію співпраці України та ООН. І. Смільська [53], своєю чергою, розглядає роботу України в ООН: основні напрямки та пріоритети діяльності у 1991–2012 рр.

Серед закордонних дослідників питання взаємодії України з ООН щодо протидії Російській агресії підіймає М. Бешір [66], яка пише про роль Генеральної Асамблеї ООН після повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Авторка аналізує реакції публічних осіб на початок повномасштабної війни та резолюції, що були прийняті станом на початок березня 2022 року. К. Гассельбах [73] досліджує діяльність Ради Безпеки у період від 24 лютого по 16 квітня 2022 року, піднімає питання неефективності РБ та зазначає, що її система відображає міжнародний порядок 1945 року, але аж ніяк 2022.

Отже, можна зробити висновок, що значна кількість дослідників приділила увагу питанню реформування РБ ООН, починаючи ще з моменту її заснування. Попри це, питання реформування всієї ООН продовжує залишатися на порядку денному. Разом із питанням реформування, щороку з'являються нові світові виклики у вигляді пандемії, природних катаклізм та зміни клімату, чи то війни. Тому, із появою нових викликів з'являються нові аспекти реформування ООН, обговорюються рішення для вирішення кризових ситуацій, на основі яких приймаються відповідні дії.

Саме тому дослідження реакції організації на початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну та її функціонування у кризовій ситуації потребує детальнішого розгляду. З метою визначення можливостей та ефективності організації, необхідно дослідити резолюції видані в межах ООН, реакції Генерального Секретаря, членів Ради Безпеки та учасників Генеральної Асамблеї пов'язані із повномасштабним вторгненням Росії в Україну, а також усі види допомоги, яку ООН надала після початку агресії. Аналізу потребують результати голосувань в Генеральній Асамблеї ООН та Раді Безпеки відносно російсько-української війни, на основі яких можна буде проаналізувати підтримку обох сторін.

На основі цих складових можна буде розглянути можливість залучення механізмів ООН до врегулювання збройного конфлікту, розпочатого постійним членом РБ ООН, шляхом посередництва Генсека ООН, або ж запровадження операції з підтримки миру. Особливо важливо дослідити перспективу усунення агресора від членства в організації.

1.2. Джерельна база дослідження

Дослідження діяльності та резолюцій РБ ООН, ГА ООН, роботи Генерального секретаря, надання гуманітарної допомоги Україні від ООН, ймовірності залучення Генсека ООН як посередника до вирішення питань різноманітного характеру відносно російської агресії, аналіз розгортання миротворчої місії ООН в Україні та дослідження перспектив реформування ООН та можливостей усунення Росії від членства в організації потребують широкої джерельної бази.

У процесі роботи над джерельною базою даного дослідження був застосований загальновизнаний принцип розподілу джерел за походженням та змістом.

Відповідно, джерела було поділено на шість груп:

- офіційні документи міжнародних організацій;
- довідкові матеріали;
- статистичні матеріали;
- матеріали засобів масової інформації;
- законодавчі акти;
- виступи та промови офіційних осіб.

До *першої групи джерел* було віднесено офіційні документи міжнародних організацій, на базі яких ґрунтується дослідження, його висновки та рекомендації. Серед офіційних документів міжнародних організацій базовими є конвенції ООН. Конвенція ООН про міжнародні мирні домовленості, досягнуті в результаті медіації [23] визначає загальні правила використання медіації для учасників. Серед правил визначається сфера використання медіації; визначення, де медіація означає процедуру, незалежно від того, як вона називається, і від підстав на яких вона проводиться, за допомогою якої сторони намагаються досягти дружнього врегулювання свого спору за допомогою третьої сторони або особи (медіатора), які не мають повноважень нав'язувати сторонам вирішення спору; загальні принципи; положення про можливість покладатися на мирові угоди, причини відмови в наданні допомоги, інше законодавство або міжнародні договори; застереження; наслідки для мирових угод; депозитарій; підписання, ратифікація, прийняття, схвалення, приєднання; участь регіональних організацій економічної інтеграції; різноманітність правових систем; вступ в силу; поправки; денонсація.

Серед офіційних документів також є численні резолюції РБ ООН та ГА ООН, які засвідчують та засуджують й визнають на міжнародному рівні агресію Російської Федерації проти України, починаючи із резолюції ГА 68/262 [81], яка засудила проведення Росією незаконного референдуму в АР Крим про приєднання української території до складу РФ. Включаючи резолюцію РБ ООН 2623 від 27 лютого 2022 року, яка засвідчила відсутність

одноголосності серед членів Ради Безпеки ООН (далі - РБ) і постановила скликати надзвичайну спеціальну сесію Генеральної Асамблеї для розгляду військового вторгнення Росії в Україну [43]. Важливою для аналізу є резолюція Генасамблеї від 12 жовтня 2022 року, в якій члени ООН закликали країни не визнавати результати фальсифікованих голосувань на так званих референдумах, що були проведені Росією в регіонах, які тимчасово перебувають під контролем російської армії. У тексті резолюції членами ООН засуджується насильницьке та незаконне приєднання українських областей до складу Росії, а також у Москві вимагається змінити рішення про приєднання окупованих українських областей до складу РФ [82].

Резолюції ООН дозволяють відслідкувати риторику міжнародного співтовариства стосовно повномасштабної війни Росії проти України, визначити слабкі та сильні сторони роботи головних органів організації та знайти можливі рішення проблеми.

До *другої групи* входять довідкові матеріали допомагають розширити межі дослідження та включити до нього ширше коло питань, або тематику. У дослідженні використовуються довідкові матеріали ООН, а саме його інституту - Управління ООН з координації гуманітарних справ (далі - УКГС). Наприклад, у матеріалі «Екстрене звернення по ситуації в Україні» надається інформація про гуманітарну ситуацію в державі з березня 2022 року, відображаються гуманітарні потреби населення. Крім того, виділяються сфери, що найбільше постраждали від війни, наводиться стисла статистика кількості постраждалих громадян та їхні потреби [89].

Керівництво з питань ефективної посередницької діяльності [40], розкриває тематику використання посередництва – одного із найбільш дієвих та безпечних методів попередження, регулювання, вирішення конфліктів. Керівництво призначене для сприяння професійним та серйозним посередницьким зусиллям у всьому світі. Цей короткий довідковий документ включає в себе великий досвід посередників, що працюють на міжнародному, національному та місцевому рівнях. Він також враховує погляди як тих, для

кого процес медіації був успішним, так і тих, хто постраждав від невдалих спроб медіації. Таким чином, матеріал слугує основою для пошуку можливих шляхів вирішення російсько-української війни, шляхом посередництва .

Третю групу джерел складають статистичні дані. Завдяки використаним результатам статистичних досліджень, можна зробити висновки та надати рекомендації інституціям ООН стосовно покращення гуманітарного становища для громадян України, які залишились в державі, чи були змушені виїхати. Наприклад, метою Світового дослідження цінностей в Україні 2020 є оцінка того, який вплив стабільність або зміна цінностей у часі має на соціальний, політичний та економічний розвиток країн та суспільств [49]. У даному випадку в Україні. Відтак, за результатами дослідження можна виробити індивідуальний підхід для допомоги українцям з метою покращення гуманітарного становища, в тому числі психологічного здоров'я.

Завдяки статистичним даним, зібраним ООН, у роботі вдалося проаналізувати гуманітарну ситуацію в Україні, станом на жовтень 2022 року. В оперативному зведенні ООН [89] відображається загальна безпекова та гуманітарна ситуація. В цифрах наводиться кількість постраждалих від війни, кількість жертв серед цивільного населення, потреби громадян, а також кількість наданої допомоги від ООН та підраховується сума, яка необхідна для покриття гуманітарних потреб 11,5 млн людей, що її потребують [89]. Такі дослідження проводяться ООН протягом кожного місяця від початку повномасштабного вторгнення Росії.

Четверта група джерел включає матеріали засобів масової інформації, які оперативно збирають та публікують інформацію стосовно тих чи інших подій. Авторка аналізувала переважно матеріали видань BBC та “Європейська правда”. У нашому випадку більшість матеріалів зображують становище громадян, міст, економіки України внаслідок ведення війни та вчинення військових злочинів Росією проти України. Серед них і публікації авторитетного агентства BBC про гуманітарну катастрофу в Маріуполі [3] та

про можливість довести, що російська армія вчиняє геноцид українського населення [59]. Серед джерел також повідомлення про наміри чи результати дій ООН [10], [11], [48], й результати ефективного посередництва ООН [39].

У дослідженні використані матеріали ЗМІ, у яких аналізується можливість виключення Росії з ООН, реформування організації та обмеження дій агресора в межах організації (Дзеркало тижня, Європейська правда, The Washington Post тощо). Для порівняння було розглянуто публікації в іноземних виданнях. Наприклад, стаття у The Washington Post від 2 жовтня 2022 року [94], у якій основна увага приділена промові Дж. Байдена, у якій він заявив, що РБ потребує реформування, ситуації в Україні та ролі ООН навколо конфлікту. Головною думкою виступає те, що реформування ООН стане початком кінця організації. Основним висновком є те, що США потрібно приділяти увагу зміцненню елементам ООН, які ще працюють [94]. Незважаючи на те, що ООН не виконує своїх обіцянок щодо глобального управління, організація має реальні можливості врегулювання криз і може сприяти співпраці між Росією та Україною у випадку, якщо вони зацікавлені у цьому.

Таким чином, завдяки огляду ЗМІ різних країн, можна зрозуміти думки та позиції, що панують у різних суспільствах, стосовно тематики, яка порушена у даній роботі.

До *п'ятої групи джерел* належать законодавчі акти. У роботі вони були використані для підкріплення фактів стосовно порушеної проблематики. Серед цих законодавчих документів: Декларація про державний суверенітет України [14]; Акт проголошення незалежності України [2]; Закон про державний кордон України [35], Закон України про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей [36]; Закон України про правовий режим воєнного стану [37]; Угода між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй [33].

Шосту групу джерел представляють виступи та промови офіційних осіб. Особливу увагу було приділено промовам Генерального Секретаря ООН, з метою визначення позиції головної особи ООН стосовно агресії РФ проти України, оцінки ефективності його дій, дослідження можливостей залучення Генсека ООН у ролі посередника до вирішення актуальних проблем та загроз, що виникли внаслідок повномасштабного вторгнення Росії в Україну [86; 87] .

Крім того, в межах розгляду питання можливості реформування ООН було розглянуто промову президента США Джо Байдена на 77 сесії ООН [6]. У виступі президент підняв низку важливих питань, а також засудив Росію за війну проти України, наголосив на підтримці України та зусиллях США і союзників, які були покладені для вирішення ситуації та підтримки нашої держави, а також заявив, що Штати підтримують скромне реформування ООН [6].

Таким чином, аналіз використаної джерельної бази, підтверджує, що специфіка дослідження вимагає залучення низки різноманітних джерел. Завдяки використанню диверсифікованого матеріалу у дослідженні, в ході роботи було розглянуто та проаналізовано реакцію на початок повномасштабної війни Росії проти України (офіційні документи міжнародних організацій, матеріали ЗМІ, промови високопосадовців) та можливість залучення механізмів ООН до прямого вирішення конфлікту (довідкові матеріали, статистичні дані, офіційні документи міжнародних організацій, матеріали ЗМІ).

1.3. Методологія наукового дослідження

Для досягнення наукової об'єктивності результатів автором було використано широкий комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, які широко застосовуються у сучасній науці про міжнародні відносини.

Системний підхід становить основу кваліфікаційної (магістерської) роботи. Згідно з системним підходом, система - це цілісність, яка становить єдність закономірно розташованих і взаємопов'язаних частин. Кожну конкретну науку, діяльність, об'єкт можна розглядати як певну систему, що має множину взаємопов'язаних елементів, компонентів, підсистем, визначені функції, цілі, склад, структуру. У даному випадку сутність цього підходу полягає у комплексному дослідженні сучасного світового порядку, а також великої і складної системи у вигляді ООН у реаліях ХХІ ст., дослідженні її як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин.

Вибір методів дослідження зумовлений темою, метою і завданням роботи. У роботі використано широкий спектр загальнонаукових і спеціальних методів, поширених у політичній і соціальних науках. Для досягнення поставленої мети використовувалися такі методи як дедуктивний, діалектичний, аналітико-синтетичний, статистичний, івент-аналіз, контент-аналіз, методи узагальнення, порівняння, спостереження та моделювання.

Дедуктивний метод полягає у припущенні про характер конкретних елементів об'єкту дослідження, відштовхуючись від знань про його загальні особливості. Таким чином, процес дослідження полягав у конкретизації загальних знань про об'єкт дослідження.

Діалектичний метод полягає у сприйнятті міжнародних відносин як динамічної системи, що перебуває у стані руху та розвитку, зумовленому їхніми внутрішніми суперечностями, у постійній зміні своїх форм та типів. Діалектичний охоплює найзагальніші особливості розвитку будь-яких явищ і дає змогу об'єктивно оцінити міжнародні процеси. Метод застосовано для оцінки ролі ООН в сучасній системі міжнародних відносин.

Завдяки *аналітико-синтетичному методу* в процесі дослідження вдалося здійснити не лише загальний опис об'єкта дослідження, а й визначити основні протиріччя, проблеми, перешкоди, що стоять на шляху ефективного функціонування ООН. Крім того, завдяки цьому методу, вдалося

виокремити позитивні складові діяльності ООН, що включають унікальність організації, її індивідуальність, оперативне надання гуманітарної допомоги, проведення моніторингу та розробку статистичних даних. А також обґрунтувати можливість неопосередкованого залучення ООН у вигляді миротворчої операції до України та способи обмеження повноважень РФ в організації.

Метод узагальнення – це метод наукового пізнання, за допомогою якого фіксуються загальні ознаки та властивості певної групи об'єктів та здійснюється перехід від конкретного до загального. Шляхом логічного узагальнення низки використаних джерел та літератури, вдалося структуровано висвітлити основні проблеми порушеної проблематики та досягти виконання поставлених завдань.

Методика порівняння забезпечила результати дослідження через співставлення історичних подій, а саме розпаду двох держав Югославії та СРСР та процесу встановлення нових суб'єктів міжнародних відносин на їхньому місці. Було порівняно процес вступу до ООН країн, що утворилися внаслідок розпаду СРСР та Югославії, що стало підґрунтям для подальших досліджень проблематики реформування організації.

Метод спостереження - це дослідницький метод збору первинної інформації, що стосується досліджуваного об'єкта. Спостереження дає можливість краще зрозуміти сенс дій, поведінку в тій чи іншій ситуації, реакції на події об'єкта на події, що відбуваються. На основі спостереження здійснюється опис об'єкта дослідження. У кінцевому результаті опис дозволяє автору дослідження дійти певних висновків, шляхом використання логічного підходу до отриманої інформації. Методом спостереження було визначено та проаналізовано реакцію структур ООН на повномасштабне вторгнення в Україну, візити Генерального секретаря, обмеження, з якими зіштовхнулася РФ в ООН після початку агресії, виступи представників України в ООН тощо.

Статистичний метод дозволяє опрацювати низку даних, наведених в документах ООН, що сприяло детальному вивченню предмета дослідження. Статистичні дані, як кількісні дані, дозволяють всебічно охарактеризувати різні аспекти суспільної діяльності. У роботі, статистичні дані проливають світло на гуманітарне становище громадян України від початку війни і станом на жовтень 2022 року. Завдяки цим даним було досліджено ситуацію з правами людини, проведено аналіз потреб громадян України та загроз, що існують, а також проаналізовано кількість та якість надання гуманітарної допомоги від ООН.

Івент-аналіз передбачає виокремлення окремих подій, що відбуваються у суспільно-політичному житті та детальний розбір окремих складових події: аналіз заяв, дій учасників, що причетні до події, аналіз місця та часу, де та коли відбуваються події, швидкість відповідей на події та реакцій на них. Тобто, метод включає детальний розбір подій на маленькі частини, за допомогою яких можна робити висновки та пропозиції.

Якісний контент-аналіз був використаний при дослідженні реакції основних органів ООН та Генсека на початок агресії Росії. Для аналізу було обрано резолюції РБ ООН, ГА ООН, промови та звернення Генерального Секретаря організації, прийняті та озвучені після повномасштабного вторгнення Росії. Аналіз змісту резолюцій та промов сприяв визначенню рівня підтримки України міжнародною спільнотою, її можливостей у вирішенні кризової ситуації та допоміг окреслити ставлення міжнародних акторів до Росії та України як учасників війни.

Метод моделювання розвитку ситуації полягає в заміні вихідного об'єкта дослідження його «образом» і подальшим вивченням моделі на підставі аналітичних методів та логічних алгоритмів. Такий метод дає можливість розглянути різні випадки та можливі шляхи розвитку досліджуваної ситуації, можливість чи неможливість функціонування об'єкта в певних умовах. Вивчення не самим об'єкту, явища, процесу, а його моделі дає можливість відносно швидко і безболісно досліджувати його основні

властивості та поводження за будь-яких ймовірних ситуацій. Шляхом методу моделювання розвитку ситуації авторкою було досліджено можливість залучення ГС ООН як посередника до вирішення як економічних, гуманітарних, соціальних питань, так і військових у російсько-українській війні; а також розглянуто можливість проведення миротворчої операції ООН на території України та ймовірність виключення РФ з із складу організації.

Отже, методологія наукового дослідження побудована на принципі системності. Для проведення дослідження було використано системний, діалектичний та дедуктивний підходи. Для досягнення поставленої мети використовувалися такі методи як дедуктивний, діалектичний, аналітико-синтетичний, статистичний, івент-аналіз, контент-аналіз, методи узагальнення, порівняння, спостереження та моделювання ситуацій.

Підводячи підсумки варто зазначити, що дослідження ООН, яка є уособленням інституції заснованої на ліберально-демократичних цінностях, контрибутором безпеки та гарантом миру залишається актуальним сьогодні. Особливості функціонування та реформування ООН, та ролі і можливостей організації у ситуаціях, що загрожують миру постійно обговорюються та стоять на порядку денному. Вивчення цих питань потребує широкої джерельної бази та використання різноманітних методів. Так, для висвітлення проблематики авторка залучила широку джерельну базу, яка включає шість груп джерел та використала широкий спектр загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

РОЗДІЛ 2

РЕАКЦІЯ ООН НА ПОЧАТОК ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

2.1. Рада Безпеки ООН та її резолюції щодо України

ООН – найбільша у світі міжнародна організація, яка була створена в 1945 році і сьогодні налічує 193 держави-члени, що об'єдналися заради подолання викликів ХХІ століття. Організація покликана вирішувати питання миру та безпеки у світі, зміни клімату, сталого розвитку, прав людини, роззброєння, тероризму, гуманітарних і надзвичайних ситуацій, гендерної рівності, управління, виробництва продовольчої продукції, здоров'я, бідності та інших проблем, з якими зіткнулося людство. Основною задачею ООН на момент її створення було запобігання можливим війнам та конфліктам. Вважалося, що структура організації, у якій останнє слово буде стояти за п'ятьма переможцями Другої світової війни, може забезпечити баланс сил у світі. Втім, з плином часу баланс сил почав змінюватися і на міжнародній арені почали з'являтися нові потужні гравці, а відносини між країнами-переможцями ставали все більш натягнутими.

Водночас, організація, починаючи із року її заснування, залишається єдиним майданчиком для дискусій та прийняття рішень, що об'єднує всі держави світу. ООН є платформою, де кожен її член має можливість висловитися стосовно того чи іншого питання, або ж взяти участь у його вирішенні. Відповідно найбільш серйозні виклики світовій безпеці та миру, особливо конфлікти чи загрози їх виникнення, обговорюються у стінах головних органів організації, таких як Генеральна Асамблея та Рада Безпеки.

Початок повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року та розгортання кровопролитної війни у самому центрі Європи сколихнули весь світ. Як показує історія, такі події часто стають

причиною зміни світового порядку або ж трансформації міжнародних відносин. Початок процесу історичних змін можна прослідкувати на прикладі Організації Об'єднаних Націй. Саме у стінах найбільшої у світі організації відбуваються обговорення глобальних світових проблем, приймаються необхідні рішення, відбуваються дискусії на основі яких формується імідж держав. Так, для України ООН є важливим майданчиком для відстоювання своєї позиції і пошуку партнерів, особливо під час війни.

Перетнувши державний кордон України 24 лютого 2022 року, Російська Федерація розпочала повномасштабне вторгнення в Україну. Цим самим зазіхнула на суверенітет та територіальну цілісність сусідньої держави, вкотре порушивши статут ООН, у якому чітко зазначено: «Усі члени у своїх міжнародних відносинах утримуються від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави або в будь-який інший спосіб, який суперечить цілям Організації Об'єднаних Націй» [56]. Ганебна поведінка Росії викликала обурення та засудження її дій в Україні серед низки держав.

Реакція ООН також не заставила себе довго чекати. У цей же день пролунала заява Генерального Секретаря – Антоніу Гутерріша, розпочалися обговорення у Раді Безпеки ООН, 28 лютого 2022 року була скликана Одинадцята надзвичайна спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН [86].

Згідно із Статутом ООН, саме Рада Безпеки несе основну відповідальність за підтримання міжнародного миру і безпеки. Рада Безпеки складається з 15 членів серед яких 5 постійних членів з правом вето і 10 непостійних членів, які обираються Генеральною Асамблеєю терміном на два роки (рис.2.1.). Кожен член Ради Безпеки повинен мати один голос. Відповідно до Статуту держави-члени погоджуються дотримуватися і виконувати рішення Ради Безпеки.

United Nations Security Council

Composition through 2022

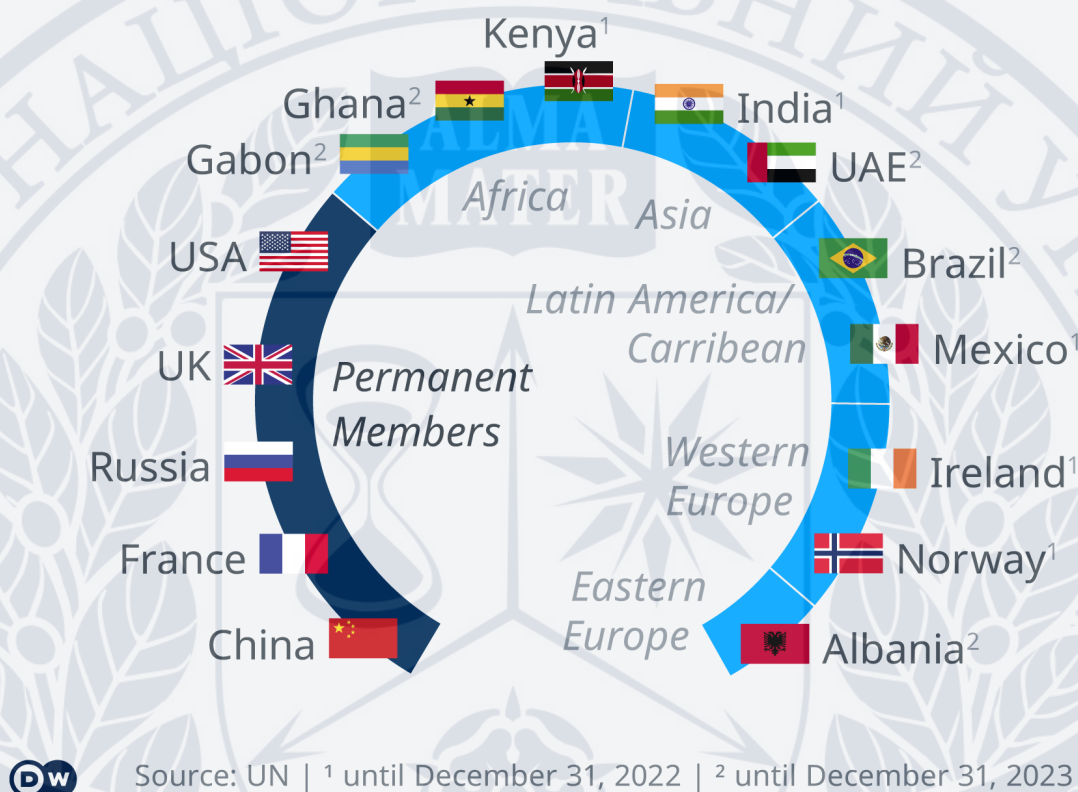

Рисунок 2.1. Склад Ради Безпеки ООН в 2022 році¹

Орган відіграє провідну роль у визначенні того, чи існує загроза миру або акт агресії. Рада Безпеки закликає сторони спору врегулювати його мирним шляхом і рекомендує способи врегулювання або умови врегулювання. У деяких випадках Рада Безпеки може вдатися до санкцій або навіть дозволити застосування сили для підтримки або відновлення міжнародного миру і безпеки. Члени Ради Безпеки повинні чергувати на посаді Президента протягом місяця [56].

¹ Взято з джерела: Hasselbach C. UN Security Council lacks teeth. DW. 16.04.2022. URL: <https://www.dw.com/en/ukraine-un-security-council-lacks-teeth/a-61455187>

Відповідно, постійні члени Ради Безпеки – Китай, Велика Британія, США, Франція, Російська Федерація є найвпливовішими та владними в межах даної організації, адже саме вони мають змогу накладати вето на будь-яку пропозицію. Так, саме ця п'ятірка вирішує чи існує загроза миру та світовій безпеці, чи вчинений акт агресії одного актора проти іншого, які заходи необхідно вжити, щоб вирішити ситуацію і що найважливіше – постійні члени мають повноваження примусити конфліктуючі сторони виконувати рішення Ради Безпеки задля встановлення миру [73].

Маючи такий пріоритет, постійні члени Ради неодноразово використовували право вето на свою користь. З-поміж усіх постійних членів СРСР, а потім Росія є абсолютними рекорсменом по накладанню вето на пропозиції інших держав. Так, станом на початок жовтня 2022 року, Союзом, а потім Росією було використано право вето 123 рази. Сполучені Штати Америки наклали вето 82 рази. Цікавим є факт, що США наклали перше вето 17 березня 1970 року, на той час СРСР заборонив проекти резолюцій вже 80 разів. Велика Британія вперше застосувала своє вето 30 жовтня 1956 р. під час Суецької кризи і на цей час використала вето 29 разів. Китай та Франція користувалися цим привілеєм найменше. Китай використав вето 17 разів, Франція - 16 [95].

Використання вето дозволяє агресору блокувати винесення на обговорення питань, які суперечать поглядам Росії на ситуацію. Так, Росія, з моменту початку агресії проти України в 2014 році, перешкоджає розгляду питань пов'язаних із агресією і незаконною анексією українських територій, а також залученню механізмів ООН до вирішення питання.

Наприклад, 15 березня 2014 року Рада Безпеки ООН намагалася прийняти резолюцію S/2014/189 щодо тимчасово окупованого Криму, але Росія заблокувала можливість, використавши право вето. Протягом 8 років війни з Україною, РФ використовувала вето ще не раз. І не раз скористалася ним після початку повномасштабної агресії 24 лютого 2022 року [71].

25 лютого 2022 року Російська Федерація наклала вето на резолюцію Ради Безпеки S/2022/155, що засуджувала агресію на території України. Резолюція також мала на меті закликати Росію до негайного припинення застосування сили, виведення військ з території України, захист цивільних, надання гуманітарної допомоги всім постраждалим, а також притягнення до відповідальності агресора за вчинення акту агресії проти суверенної держави [70].

Попри голосування Росії проти розгляду питання її агресії щодо України, 27 лютого 2022 року Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію S/RES/2623, яка закликала зібрати екстрену спеціальну сесію наступного дня. Резолюція була прийнята, незважаючи на голосування Росії «проти», оскільки у разі відсутності одностайності постійних членів Ради Безпеки при загрозі миру, порушенні миру чи акту агресії, Генеральна Асамблея має право негайно розглянути питання з подальшим наданням рекомендацій. Для скликання надзвичайної спеціальної сесії «за» резолюцію мають проголосувати не менше 7 членів Ради Безпеки, або ж більша половина членів ООН [43].

Підтримку Україні під час голосування 27 лютого виразила більша частина членів Ради Безпеки, 11 проголосували «за», 3 утрималися – Китай, Індія та Об'єднані Арабські Емірати. Питання набуло широкого обговорення на засіданні Генеральної Асамблеї, де всі члени організації мали право висловити свою позицію, де значна частина членів організації підтримала Україну та засудили дії агресора. Своєю чергою, постійний представник Росії при ООН Василь Небензя у звичній манері заперечив факт початку війни Росії проти України і назвав війну «військовою операцією», цілі якої обов'язково будуть досягнуті. Натомість, Сергій Кислиця – постійний представник України при організації, проінформував спільноту про факт російської агресії та скоєння нею злочинів проти мирного населення, а також подякував за підтримку партнерам і заявив, що Україна відкрита до переговорів із агресором [43].

Черговий раз Росія використала право вето заблокувавши прийняття резолюції S/2022/720 про засудження незаконної анексії Росією чотирьох регіонів України – Луганської, Донецької, Херсонської, Запорізької областей. Резолюція кваліфікувала цей крок як «загрозу міжнародному миру та безпеці», вимагаючи негайного і безумовного скасування цього рішення. Проект резолюції, розповсюджений США та Албанією, підтримали десять із п'ятнадцяти членів Ради, Росія проголосувала «проти». Четверо членів утрималися: Бразилія, Китай, Габон та Індія [69].

Таким чином, Росія, користуючись своїми привілеями, знову уникає безкарності за порушення державних територій незалежної держави, вчинення агресії проти мирних громадян та анексії територій сусідніх держав, а також вчинення сотень військових злочинів. ООН не в змозі контролювати агресивні дії постійних членів Ради Безпеки, які мають можливість блокувати будь-які рішення, що суперечать їхнім поглядам. Єдиним авторитетним майданчиком, який дозволяє приймати та обговорювати рішення стосовно загроз миру та безпеці залишається Генеральна Асамблея, проте її резолюції не є обов'язковими до виконання, а сам орган не має повноважень для застосування санкцій чи будь-яких інших операцій. Відтак, питання реформування організації залишається на порядку денному.

2.2. Результати роботи Генеральної асамблеї ООН

Генеральна Асамблея є головним дорадчим, політичним і представницьким органом Організації Об'єднаних Націй, що складається з 193 держав-членів. Асамблея є єдиним органом ООН, в якому представлені всі 193 її члени. У вересні кожного року представники всіх держав-членів збираються в залі Генеральної Асамблеї в Нью-Йорку для участі в щорічній сесії Генеральної Асамблеї і загальних дебатах. Рішення з важливих питань, таких як рекомендації з питань миру і безпеки, обрання нових членів і

бюджетні питання, приймаються більшістю в дві третини голосів держав-членів. Рішення з інших питань приймаються простою більшістю голосів. Щороку Генеральна Асамблея обирає свого Президента на нову сесію [92].

Генеральна Асамблея є основним світовим майданчиком для дискусій. Від початку російської агресії в 2014 році у межах Асамблеї було прийнято низку резолюцій присвячених російсько-українській війні. 27 березня 2014 року, Генеральна Асамблея ООН на 68-й сесії ухвалила резолюцію 68/262 «Територіальна цілісність України». 100 представників висловилися «за», 11 — «проти», а 58 країн «утримались». Серед тих, хто не підтримав прийняття документу - Росія, Вірменія, Білорусь, Болівія, Куба, КНДР, Нікарагуа, Судан, Сирія, Зімбабве, Венесуела. Цією резолюцією міжнародна спільнота наголосила на підтримці суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України після анексії Росією півострову Крим, а також заявила про невизнання кримського «референдуму», що був незаконно проведений на території АР Крим Росією [81].

Крім того, ООН присвятила значну увагу ситуації з правами людини на тимчасово окупованих територіях, зокрема і у Криму. Одним із документів, що присвячений цій тематиці є резолюція ГА ООН 71/205 «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь, Україна» від 19 грудня 2016 року. Резолюція засудила систематичні порушення прав людини та зловживання і дискримінацію відносно мешканців Криму з боку росіян; вимагала негайного звільнення українців, що були незаконно затримані; вимагала від Росії створити безпечні умови для журналістів та правозахисників та негайно розпочати співпрацю з Управлінням Верховного комісара з прав людини, з ОБСЄ та Радою Європи з питання про становище прав людини в Крим; надати Місії ООН з моніторингу за дотриманням прав людини в Україні, доступ у Крим з метою забезпечення моніторингу ситуації тощо [41].

За ухвалення резолюції проголосували 70 країн, «проти» - 26 і 77 - «утрималися». Ця резолюція вперше визнала Росію окупантом в документах ООН. Після прийняття цієї резолюції, Генеральна Асамблея ООН щороку обговорювала ситуацію з правами людини в АР Крим на своїх засіданнях та приймала відповідні резолюції, адже Росія не виконала жодну із вимог Асамблеї [41].

Після вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року, саме завдяки діяльності даного органу ООН Україні вдалося заручитися підтримкою низки світових держав. Попри те, що Генеральна Асамблея не має повноважень використовувати дії з примушення до миру, а її рішення не мають обов'язкової юридичної сили для урядів, вони є вагомими, оскільки виражають думку світової громадськості з важливих міжнародних проблем, таким чином орган відіграє важливу роль у формуванні іміджу та прихильності тих чи інших акторів міжнародних відносин. На думку авторки магістерського дослідження, у випадку України Генеральна Асамблея є місцем для пошуку та отримання міжнародної підтримки.

Попри блокування Росією резолюції щодо засудження військових дій Росії в Україні та винесення цього питання на порядок денний, було скликано Одинадцятую надзвичайну спеціальну сесію ГА ООН. Цього вдалося досягти завдяки резолюції «Об'єднання заради миру», яка передбачає скликання надзвичайної спеціальної сесії при загрозі миру й у разі відсутності одностайності серед постійних членів Ради Безпеки, за умови якщо в цей час немає сесії і надзвичайна спеціальна сесія скликана на вимогу Ради Безпеки за голосуванням будь-яких семи членів або більшістю з 193 членів ООН.

Одинадцятую надзвичайну спеціальну сесію було скликано 2 березня 2022 року. На засіданні було прийнято першу резолюцію стосовно війни Росії в Україні. У резолюції ES-11/1, яка була розроблена 96 членами організації, вимагається негайно вивести всі збройні сили за межі міжнародно визнаних кордонів України, негайно зупинити застосування сили проти українського народу [45]. У документі, затвердженому на початку березня, ще лунали

заклики дотримуватися Мінських угод, проте вже тоді було зрозуміло, що це неможливо.

Станом на початок березня 2022 року Україну підтримала низка демократичних держав, адже за ухвалення резолюції ES-11/1 2 березня 2022 року проголосувала 141 держава, 35 – утримались, і 5 – проголосували проти (Росія, Білорусь, КНДР, Сирія, Еритрея) [45; рис.2.2]. Як бачимо у списку прихильників РФ не залишилося колишніх вірних друзів, як от Китай, Казахстан, Вірменія, Венесуела, Сербія, Угорщина тощо. Результатом такої підтримки є не лише слідування Статуту ООН, підтримка прав людини чи гуманність, а й результат роботи українського керівництва, армії та дипломатів, які зробили все можливе, щоб вистояти у перші дні війни, зберегти моральний дух та єдність українців, здобути політичну та матеріальну підтримку партнерів і довести всім, що Україна здатна постояти за себе і вести боротьбу з Росією, військова міць якої виявилася міфом.

Рисунок 2.2. Голосування за резолюцію ES-11/1 від 2 березня 2022 року²

² Взято з джерела: Besheer M. UN General Assembly Overwhelmingly Condemns Russia's Invasion of Ukraine. Voice of America. 2.03.2022. URL: <https://cutt.ly/kM7iBKT>.

Цього ж місяця, 24 березня 2022 року, відбулося ще одне голосування в Генеральній Асамблеї ООН. У резолюції ES-11/2 засуджуються дії Росії та вимагається, щоб росіяни склали зброю та надали безперешкодний доступ гуманітарному персоналу до об'єктів цивільної інфраструктури та населення. Асамблея засуджує порушення міжнародного гуманітарного права та прав людини, і закликає всі сторони збройного конфлікту поважати міжнародне гуманітарне право, включаючи Женевські конвенції 1949 року і додатковий протокол від 1977 року. У резолюції згадується і облога Маріуполя, яка призвела до критичного гуманітарного становища, відповідно держави-члени закликали до припинення облоги міста. Результат голосування був подібним до голосування за резолюцію від 2 березня, 140 – «за», 5 – «проти» [46].

Наступною важливою подією для України та світу стало виключення Росії з Ради з прав людини, що відбулося 7 квітня на засіданні ГА ООН. «За» прийняття резолюції ES-11/3 проголосували 93 країни проголосували та 24 «проти» [47]. Цьому передувало вигнання росіян з північних територій України українськими військами. Після чого було виявлено сотні тіл закатованих місцевих жителів у братських могилах або просто посеред вулиць чи у підвалах. Світлини із цих регіонів викликали осуд та засудження дій російських військових по всьому світу. Росія порушила усі можливі права людини, тому на спеціальній екстреній сесії щодо війни в Україні було прийняте вірне рішення – виключити країну-вбивцю та терориста із Ради з прав людини. Ця подія стала ще однією перемогою України на дипломатичному фронті, адже виключення Росії із Ради означає, що вона більше не зможе голосувати, вносити пропозиції, пропонувати проекти рішень, відтак втрачає один із важелів впливу на світову спільноту.

26 квітня 2022 року у стінах ООН було прийнято важливу резолюцію для України та самої організації. Резолюція 76/262 стосується застосування права вето постійними членами ООН, а саме необґрунтованому використанню права вето, а також такому, що суперечить Статуту ООН [96]. Розробниками цієї резолюції стали 32 держави із різних куточків світу. Серед

них: Австралія, Австрія, Бельгія, Болгарія, Вануату, Германия, Грузія, Демократична Республіка Конго, Домініканська Республіка, Канада, Кенія, Кувейт, Латвія, Мексика, Німеччина, США, Словаччина, Туреччина, Україна, Японія та інші.

Черговий раз необхідність врегулювати накладання право вето виникла після спроб Ради Безпеки змусити Росію вивести війська з території України та припинити війну. Відповідно, Російська Федерація – лідер по застосування вето, знову використала цю можливість. Зазначена резолюція передбачає, що у разі якщо один із постійних членів Ради Безпеки накладає вето, Генеральна Асамблея розпочинає засідання для розгляду вето та його обговорення.

Таким чином, вперше із моменту створення організації, Рада Безпеки стає підзвітною Асамблеї, адже перша повинна розробити звіт про причини застосування вето, і якщо хтось із постійних членів відкрито зловживає своїм статусом, Генеральна Асамблея, при наявності політичної волі членів організації, має право вплинути на вирішення ситуації. Таке рішення можна розцінювати як практичне визнання членами ООН Ради Безпеки як такої, що не в змозі забезпечити стабільність та мир, а також маленьким кроком до реформування органу. Проте, така система роботи ООН потребує розвитку та уточнення стосовно того, яким чином Генеральна Асамблея може вирішити проблему невиправданого накладання вето.

Підтвердженням цього є чергове використання Росією права вето на резолюцію, яка засуджувала спробу агресора приєднати окуповані нею регіони до своїх територій, що відбулося 30 вересня 2022 року. Проте, рішуча реакція країн-членів ООН слідувала після широкомасштабних ракетних обстрілів збройними силами Росії українських міст, що призвели до загибелі та поранень десятків мирних мешканців. 12 жовтня Генеральна Асамблея ООН значною більшістю голосів прийняла резолюцію ES-11/4, в якій закликала країни не визнавати результати фальсифікованих голосувань на так званих референдумах, що були проведені в регіонах, які тимчасово перебувають під контролем російської армії, а також засудила їх і вимагала у

Москви змінити своє рішення. У результаті 143 країни-члени проголосували «за», п'ять проголосували «проти» і 35 «утрималися». Результати голосування говорять про рекордну і безпрецедентну підтримку України низкою світових держав, а також про втрату Росією свого колишнього іміджу, статусу та впливу за рахунок яких вони схилили більш слабкі держави о голосування на користь агресора [82].

Отже, реакцію Генеральної Асамблеї ООН на початок повномасштабної агресії Російської Федерації проти України можна розглянути більш широко, ніж реакцію Ради Безпеки, яка не в змозі висловити спільну позицію та застосувати будь-які дії з метою припинення військових дій Росії проти України. Натомість, спостерігаючи за роботою Генеральної Асамблеї, можна зробити висновок, що підтримка України продовжує зростати. Цей факт підтверджують, як виступи окремих делегацій, так і результати голосування за резолюції на підтримку України та засудження дій Росії, які дають підставу вважати, що агресор поступово втрачає вплив навіть серед близьких союзників. Більш того, вони показують, що Росія змушена шукати підтримки у африканських держав та прихильників авторитарних режимів.

Підтримка резолюції Генеральної Асамблеї за виключення Росії з Ради з прав людини стала не менш важливим кроком для світової спільноти. Голосування показало, що Росія вже не має колишнього впливу на країни світу і втрачає свій авторитет разом із можливістю голосувати, вносити пропозиції, пропонувати проекти рішень в Раді з прав людини. Більше того, розробка резолюції про контроль Генеральною Асамблеєю застосування права вето постійними членами Ради Безпеки стала важливим кроком до покращення функціонування ООН та можливо реформування організації, що є очевидною перевагою для України.

2.3. Гуманітарна, правова, економічна допомога Україні від ООН

ООН активно надавала Україні різносторонню підтримку з 2014 року. Організація постійно виділяє кошти та розробляє проєкти для підтримки влади та громадян України. Найбільш пріоритетними для реалізації були і залишаються проєкти в соціально-економічній, екологічній сферах, присвячені проблемам гендерної рівності, охорони здоров'я, а також проблеми демократизації влади та суспільства, й прав людини. У своїй роботі ООН керується Цілями сталого розвитку - ключовими напрямки діяльності ООН до 2030 року, що спрямовані на розвиток країн. Так, наприклад, усі заходи ООН у 2021 році оцінювалися та зіставлялися з ЦСР і їхніми цільовими показниками. Майже 81% із 202 млн дол. США, інвестованих у 2021 році, були спрямовані на забезпечення прогресу в досягненні трьох ЦСР: 40% було спрямовано на ЦСР 16 «Мир та справедливість – Сильні інституції», 23% – на ЦСР 3 «Міцне здоров'я і добробут», а 17% – на ЦСР 10 «Скорочення нерівності» [18].

Війна Росії проти України кардинально змінила гуманітарне становище українців. Початок активних військових дій з боку російської армії обмежив права громадян України у доступі до базових потреб. Мільйони людей по всій країні тривалий час перебувають під впливом інтенсивних бойових дій без належного доступу до їжі, води, охорони здоров'я, освіти, захисту та інших основних послуг. Застосування вибухової зброї в населених пунктах, включаючи обстріли з важкої артилерії та ракет, а також повітряні удари, призвели до загибелі, поранень або каліцтв сотень мирних жителів. За перевіреними та підтвердженими даними Моніторинговою місією ООН з прав людини в Україні, з 24 лютого по 26 жовтня 2022 року в Україні кількість жертв серед цивільного населення в Україні досягла щонайменше 16 150 осіб; за останні вісім місяців було вбито понад 6370 мирних жителів і майже 9780 отримали поранення [90]. При цьому реальна кількість жертв російської агресії серед цивільних складає набагато більшу кількість.

Масове руйнування цивільної інфраструктури залишило тисячі українців без домівок і засобів до існування. Станом на сьогодні значна кількість людей проживають у зруйнованих будинках або в будівлях, які не пристосовані для захисту від майбутніх морозів, які можуть стати ще однією загрозою для життя українців.

Крім цього, війна серйозно вплинула на розвиток сільського господарства в Україні, залишивши тисячі фермерів без доходу та загостривши продовольчу безпеку серед уразливих груп населення. Протягом збиральної кампанії 2022 року в Україні, фермери зіштовхнулися із проблемами збору, зберігання та експорту своєї продукції. За оцінками Продовольчої та сільськогосподарської організації (далі - FAO), виробництво озимих зернових — кукурудзи та соняшнику — в Україні скоротиться на 20-30 відсотків під час сезону збору врожаю, оскільки фермери або не зможуть посадити, або не зможуть зібрати свій урожай. Останніми місяцями надходить все більше повідомлень про знищення родючої землі чи посівів під час бойових дій [89].

Понад 5,7 млн дітей шкільного віку постраждали від війни, у тому числі 3,6 млн постраждали від закриття навчальних закладів [89]. Війна завдає величезної душевної травми людям, які бачили вбитих, поранених своїх близьких, зруйновані домівки і міста. Особливо страждають діти. До того ж, масштабне руйнування цивільної інфраструктури надзвичайно ускладнило життя мільйонів людей і серйозно вплинуло на надання базових послуг населенню, зокрема медичної допомоги. Відсутність доступу до ліків вкрай негативно вплинула на стан здоров'я громадян України, особливо зазнали шкоди ті, хто має хронічні захворювання. Станом на сьогодні за 2022 рік понад 70% зафіксованих атак на заклади охорони здоров'я у світі—сталися в Україні. 434 напади із 615 скоєних, були здійснені для руйнування українських закладів охорони здоров'я з метою влаштування гуманітарної кризи серед українського населення і додаткового тиску на владу України [89].

Пошкодження критичної інфраструктури серйозно вплинуло на доступ до води, зокрема в невідконтрольованих уряду районах Донецької області та містах, які тимчасово знаходяться під контролем Російської Федерації, включаючи Маріуполь, Миколаїв, Сєвєродонецьк, що підвищує ризик захворювань, що передаються через воду.

Із наближенням холодної пори року руйнування будинків і відсутність доступу до палива чи електроенергії через пошкоджену інфраструктуру може стати питанням життя чи смерті. За даними уряду України, з початку війни в країні було пошкоджено або зруйновано понад 800 000 будинків, і тисячі людей зараз живуть або в спеціально створених центрах, або в пошкоджених будівлях, не маючи необхідного захисту від суворої холодної пори року [89].

Отже, військові дії охопили практично всі аспекти життя та діяльності людей – сферу охорони здоров'я, освіту, економічний розвиток, сільське господарство, культурну сферу.

Україна сьогодні як ніколи потребує світової підтримки. Так, станом на кінець липня кількість гуманітарних партнерів збільшилася майже вчетверо й склала понад 400 організацій проти приблизно 120 на початку війни [91]. Крім того, варто відмітити факт створення та зусилля тисяч українських волонтерських груп та організацій громадянського суспільства, які ризикують життям, щоб підтримати тих, хто найбільше потребує допомоги.

ООН як найбільша у світі міжнародна організація з широко розгалуженою структурою не залишилася осторонь і посилила підтримку України після повномасштабного вторгнення Росії. ООН здійснює моніторинг з метою фіксування військових злочинів російської армії в Україні та аналізу кризових ситуацій і потреб українців. Окрім моніторингу, структури ООН допомагають українській владі забезпечити доступ її громадян до життєво необхідних речей, таких як от доступ до чистої води, їжі, засобів гігієни, ліків, одягу.

До подолання наслідків російської агресії та допомоги цивільним залучено сімнадцять структур ООН. Серед них:

- Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО);
 - Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ);
 - Міжнародна організація праці (МОП);
 - Міжнародна організація з міграції (МОМ);
 - Департамент політичних та миротворчих справ (ДППА);
 - Програма ООН з ВІЛ / СНІДу (ЮНЕЙДС);
 - Агентство ООН у справах біженців (УВКБ ООН);
 - Місія Управління Верховного комісара ООН із прав людини (УВКПЛ);
 - ООН Жінки;
 - Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ);
 - Фонд ООН з народонаселення (ЮНФПА);
 - Інформаційні центри ООН (ЮНІК);
 - Волонтери ООН (ВООН);
 - Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ);
 - Програма розвитку ООН (ПРООН);
 - Управління ООН з обслуговування проєктів (ЮНОПС);
 - Місія Управління ООН з координації гуманітарних справ (УКГС ООН)
- [30].

Кожна структура відповідає за виявлення проблем, пошук допомоги, розвиток окремого напрямку. У свою чергу, УКГС забезпечує ефективне реагування організацій на гуманітарні проблеми шляхом використання інструментів і послуг координації, адвокації, політики, управління інформацією та гуманітарного фінансування.

Таким чином, серед основних завдань Управління: визначення потреб та засобів для подолання кризи, що виникла; розстановка пріоритетів; створення програм і чітких завдань для їх виконання, унеможливлення їх дублювання; звітність; залучення фінансових механізмів і партнерів; допомога місцевій владі у визначенні порядку денного із гуманітарних

питань; підняття питань порушення прав людини на конкретних прикладах; збирання, поширення та використання інформації для ефективної координації, прийняття рішень та адвокації [79].

Відтак, за даними ООН, близько 11,7 мільйона людей по всій Україні отримали гуманітарну допомогу в тій чи іншій формі й послуги із захисту з боку гуманітарних організацій хоча б один раз з кінця лютого до липня 2022 року [89]. Це майже 8,9 мільйона людей, які кілька разів отримали продовольчу допомогу, і близько 4,4 мільйона осіб, які отримали критично важливу медичну допомогу по всій країні. Близько 5,6 мільйона людей отримали доступ до чистої води й засобів гігієни, а близько 1 мільйона — допомогу з екстремим забезпеченням житлом чи предметами першої необхідності. Гуманітарні організації надали послуги соціально-правового захисту майже 5,1 мільйона осіб, а освітні послуги зараз отримують 200 000 дітей, які залишили свої домівки й школи. Крім того, 2,3 мільйона людей отримали багатоцільову грошову допомогу. [89].

При цьому, зважаючи на постійні обстріли та руйнування, а також відсутність ознак вщухання військових дій, потреба в гуманітарній допомозі залишається високою. За оцінками УКГС ООН гуманітарної допомоги потребує 17,7 млн осіб, з яких 11,5 млн матимуть можливість отримати цю допомогу. Найбільше громадяни України потребують доступу до води, санітарії, гігієни – 16 млн, 14,6 млн потребують проведення протимінних заходів на територіях, де вони проживають, 17,7 млн шукають захисту, 14,5 млн потребують функціонування належної системи охорони здоров'я. В цілому для забезпечення допомогою 11,5 млн громадян необхідно залучити 4,29 млрд доларів. [Додаток А]. За географічним показником найбільше допомоги потребують громадяни тих областей, на території яких ведуться, або проводилися військові дії, або ж ті, що стали місцем призначення ВПО. До цих областей належать: Донецька – 2,5 млн, Дніпропетровська та Київська – 1,4 млн, Луганська – 1,3 млн, Одеська область – 976 тис. [Додаток Б].

Загалом із моменту вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року Український гуманітарний фонд (УГФ), створений на базі УКГС ООН, залишається критично важливим джерелом фінансування, яке дозволило гуманітарним організаціям швидко розширити масштаби своєї діяльності та надати допомогу мільйонам людей. Завдяки чотирьом резервним виділенням у 2022 році УГФ виділив понад 117 мільйонів доларів США, що дозволило 40 гуманітарним партнерам надати життєво необхідну допомогу приблизно 5 мільйонам людей, 60 відсотків із яких – жінки та дівчата [90] .

Таким чином, можна зробити висновок, що із появою ще більшої та масштабнішої загрози для життя та існування українців у зв'язку із повномасштабною агресією Росії, ООН мобілізувала свої ресурси для надання громадянам України гуманітарної, економічної та правової допомоги. Структури ООН здійснюють моніторинг та збір інформації з метою поширення достовірної інформації за кордоном та серед українських громад та влади, аналізують потреби громадян, розробляють проекти, сприяють залученню та розподілу коштів, фіксують факти порушень прав людини та сприяють вирішенню цих питань, проводять звітну діяльність.

РОЗДІЛ 3

МОЖЛИВІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ООН ДО ПРЯМОГО ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ

3.1. Посередництво та «добрі послуги» Генерального секретаря ООН

Генеральний секретар є символом ідеалів Організації Об'єднаних Націй і представляє інтереси народів світу, зокрема бідних і вразливих верств населення. Він призначається Генеральною Асамблеєю за рекомендацією Ради Безпеки. Перед прийняттям рішення у згаданих органах проводяться обговорення та голосування за результатами яких відбувається призначення, якщо усіх постійних членів Радбезу кандидат влаштовує. Нинішнім, дев'ятим Генеральним секретарем є Антоніу Гутерріш, представник Португалії, який вступив на посаду 1 січня 2017 року.

Відповідно до статуту ООН, Генеральний секретар є «головним адміністративним працівником» організації, який діє в цій ролі та виконує «й інші функції, які покладені на нього» Радою Безпеки, Генеральною Асамблеєю, Економічною і соціальною радою та іншими органами ООН [56]. Серед основних завдань Генерального секретаря: участь у засіданнях органів ООН; консультації зі світовими лідерами, урядовцями та іншими представниками; візити у різні країни світу з метою налагодження комунікації з громадянами держав-членів і з'ясування кола проблем, що потребують вирішення; підготовка щорічного звіту про роботу Організації, в якому оцінюється її діяльність і визначаються пріоритети на майбутнє [92]. Стаття 98 Статуту ООН передбачає, що Генеральний секретар, крім вищезазначених завдань виконує й інші функції. До них належить сприяння запобіганню конфліктів та мирне вирішення суперечок.

Отже, одним із найважливіших напрямків діяльності Генерального секретаря є можливість застосування «добрих послуг» при загрозі миру. Під терміном «*добрі послуги*» мається на увазі застосування Секретарем кроків,

зроблених як публічно, так і конфіденційно, на основі його незалежності, неупередженості та доброчесності, для запобігання появи, ескалації або розширення міжнародних суперечок. Крім цього, Генеральний секретар може виступати у ролі посередника, фасилітатора, сприяти налагодженню діалогу, або ж посередництво, сприяння, процеси діалогу та навіть арбітражу. При цьому, Секретар має право призначати спеціальних представників для надання вищезазначених послуг від його імені. Численні представники Генерального секретаря також беруть участь у мирних переговорах або кризовій дипломатії, спостерігаючи за політичними або миротворчими місіями ООН на місцях. Вони також можуть отримати мандати на мирне вирішення локальних конфліктів та суперечок [56; 88].

Генеральний секретар ООН був знайомим із питаннями російсько-української війни ще на попередній посаді Верховного комісара ООН у справах біженців. Отримавши посаду Генерального секретаря ООН, Гутерріш мав зустрічі з колишнім президентом України Петром Порошенко, на одній із яких обговорювалися питання перспектив розгортання миротворчої місії ООН на Донбасі. Співрозмовники дійшли згоди, що головним завданням майбутньої місії ООН має бути забезпечення повного мирного врегулювання ситуації на Донбасі і відновлення суверенітету і територіальної цілісності України в міжнародно визнаних кордонах. При цьому це питання не набуло подальшого розвитку.

До повномасштабного вторгнення Росії в Україну, основна увага Генсека ООН була приділена питанням прав людини та гуманітарному становищу в Україні. Як гарант Статуту ООН, чинний Генеральний секретар організації підтримував та продовжує підтримувати територіальну цілісність та суверенітет України [84].

Перетнувши державний кордон України 24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабне вторгнення в Україну. Цим самим зазіхнула на суверенітет та територіальну цілісність сусідньої держави, вкотре порушивши статут ООН, у якому чітко зазначено: «Усі члени у своїх

міжнародних відносинах утримуються від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави або в будь-який інший спосіб, який суперечить цілям Організації Об'єднаних Націй» [56]. Ганебна поведінка Росії викликала обурення та засудження її дій в Україні серед низки держав.

Реакція Генсека була швидкою, проте обережною. У цей же день Антоніу Гутерріш виступив із заявою, у якій повідомив, що Європа не бачила такої військової операції десятиліттями і це є порушенням Статуту ООН. Крім того, він закликав зупинити військову операцію і згорнути війська, адже захист цивільного населення залишається пріоритетом для організації. Хоч і дії Росії було засуджено, Гутерріш продовжував називати війну в Україні «конфліктом», а фазу, що розпочалася 24 лютого – «військовою операцією», тобто так як її ідентифікує РФ [86]. Протягом тижня, розуміючи, що Росія не збирається закінчувати війну і буде продовжувати нищити українські землі та завдавати ракетних ударів по мирному населенню, риторика дещо змінилася. Генеральний секретар визнав дії Росії в Україні війною [87].

Протягом дев'яти місяців кровопролитних боїв на українській території Генсек виступив із низкою заяв, двічі відвідав Україну та один раз Росію, став посередником у питанні можливості експорту українського зерна морським шляхом.

Гутерріш час від часу виступає із заявами стосовно російсько-української війни. В основному вони лунають після скоєних агресором атак по мирним громадянам, полоненим, як от після обстрілу Росією колонії з українськими полоненими в Оленівці, чи, наприклад, після безпрецедентних заяв росіян, як от про незаконні референдуми та приєднання тимчасово окупованих українських територій. 29 вересня 2022 року Генеральний секретар виступив перед пресою із заявою про засудження анексії Росією чотирьох українських областей. Він сказав: «Російська Федерація, як один із п'яти постійних членів Ради Безпеки, несе особливу відповідальність за дотримання Статуту. Будь-яке рішення про анексію

Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей України не матиме юридичної сили і заслуговує на засудження. Позиція ООН однозначна: ми повністю віддані суверенітету, єдності, незалежності та територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів згідно з відповідними резолюціями ООН» [8].

Візити Генсека ООН наприкінці квітня 2022 року в Україну та Росію мали на меті підняти питання розслідування порушень, гуманітарної допомоги, евакуації з Маріуполя, правової оцінки ООН російському вторгненню. Під час візитів було підняте питання евакуації громадян України як цивільних, так і військових, з оточеного російськими військовими заводу «Азовсталь». Після візиту до Москви, Антоніу Гутерріш заявив, що президент Росії Путін «в принципі» погодився на участь ООН і Міжнародного комітету Червоного Хреста в евакуації маріупольців з території Азовсталі. Тоді йшла мова про вивезення морем військових до третьої країни – Туреччини. Під час візиту до України голова ООН обговорив це питання з президентом Зеленським [12]. Проте, після відбуття Гутерріша, МЗС Росії Лавров, спростував згоду Путіна на можливість евакуації з Азовсталі таким шляхом, наполягаючи на тому, що військові повинні здатися. Тим не менш, як відомо Україні та Росії вдалося домовитися про вихід цивільних та їх повернення на підконтрольну Україні територію, проте задачу українських військових в полон.

Таким чином, намагання Генсека ООН вплинути на визволення українців з Азовсталі не можна назвати абсолютно успішним, проте внесок Генерального секретаря ООН до вирішення цієї кризової ситуації у комплексі із міжнародним тиском на Росію все ж таки дав свої результати.

Вдруге, Антоніу Гутерріш відвідав Україну в серпні 2022 року з метою обговорення політичної, економічної, гуманітарної ситуації в Україні, а також проведення переговорів із президентами України та Туреччини щодо розблокування українських портів для експорту зерна закордон. У цій ситуації Генсек та президент Туреччини виступили посередниками. Ці

зусилля секретаря можна вважати більш успішними, адже між посередниками та сторонами конфлікту окремо було підписано договори, тобто один договір з Україною, інший із Росією, які дозволили експорт українського зерна й описували процедуру та умови його перевезення [63].

Варто зазначити, що ООН не несе жодних зобов'язань перед сторонами угоди за виконання умов документу, адже саме Гутерріш у цьому випадку є посередником та ініціатором створення домовленостей. Договір не є міжнародно-зобов'язуючим, він обговорювався ні Радою Безпеки, ні Генеральною Асамблеєю, відповідно він не ратифікований Верховною Радою України і не може бути переданий до Секретаріату ООН, адже являє собою політичні домовленості без будь-яких зобов'язань.

Цю практику посередництва Генсека можна назвати більш успішною, адже в кінці кінців вдалося досягти успіху у питанні розблокування трьох портів для збуту українського зерна. При цьому угода мала економічний характер, тому і ніяким чином не могла вплинути на перебіг військових дій. Проте, домовленості показали, що Росія здатна йти на контакт, але лише коли мова йдеться про вигоду і для неї.

Таким чином, не варто відкидати можливість залучення А. Гутерріша як медіатора до вирішення суперечок. За час існування інституту ООН Генеральні секретарі не раз вдавалися до медіації. До успішних зусиль можна віднести посередництво Генерального секретаря У Тана під час Карибської кризи в 1962, коли було досягнуто угоди про початок переговорів між конфліктуючими сторонами – США та СРСР; або ж, наприклад, залучення добрих послуг Генсека ООН до вирішення конфлікту в Афганістані у 1988 році; крім того, важливо згадати медіацію в Лівії, де конфлікт був між двома політичними силами в державі. Тоді було призначено Спеціального представника Генерального секретаря ООН для пошуку мирного та тривалого вирішення кризи. При цьому в країні функціонувала миротворча місія.

Результатом переговорів стало підписання Лівійської політичної угоди 2015 року. Попри підписання угоди, досягти припинення вогню не вдалося.

Бойові дії відновлювалися декілька разів. Проте, завдяки плідній роботі посередників та усвідомлення сторонами необхідності завершити війну, 23 жовтня 2020 року була підписана угода про припинення вогню на всій території країни. У лютому 2021 року було сформовано перехідний уряд і розпочався новий етап відновлення миру [1; 25; 64].

Отже, залучення Генерального секретаря до вирішення конфліктних ситуацій шляхом медіації може стати кроком до їх вирішення. Проте, якщо ми говоримо про можливість застосування «добрих послуг» в російсько-українській війні, на нашу думку варто виокремити три особливості:

1. У гарячій фазі війни, яка зараз триває застосування посередництва Генерального секретаря можливе за умови, якщо питання, що вирішуються не стосуються військових та політичних аспектів. На даному етапі можливе залучення таких можливостей лише коли мова йде про економічну, гуманітарну чи, наприклад, екологічну сферу. Це зумовлено тривалістю активної фази військових дій, коли жоден з учасників не готовий скласти зброю.

2. Залучення інституту Генсека ООН, можливим і доречним може стати після виходу України на адміністративні кордони 1991 року. Посередництво може бути використано у складних переговорах щодо, розведення військ післявоєнного облаштування, обміну полонених, репарацій.

3. Використання посередництва може стати одним із варіантів вирішення ситуації у випадку, якщо війна переросте у довготривалий конфлікт і жодна із сторін вже не матиме потужності продовжувати військові дії. У випадку визнання Росією потреби підписання домовленостей, можливе навіть створення спеціальної місії ООН за згоди всіх членів Ради Безпеки. Якщо Росію позбавлять цього статусу раніше, можливість проведення миротворчої місії може відбутися раніше. Проте, ймовірність цього сценарію вкрай низька, як і готовність Росії домовлятися у будь-яких ситуаціях, а

прогнози щодо звільнення українських територій Збройними силами України є досить реалістичними.

Отже, Генеральний секретар ООН є авторитетною постаттю, яка має повноваження виносити важливі світові питання на порядок денний ООН і сприяти мирному вирішенню конфліктів та запобігати їх появі. На даному етапі війни, застосування «добрих послуг» у вирішенні окремих питань під час російської агресії в Україні може сприяти вирішенню економічних та гуманітарних проблем, що для конфлікту такого масштабу можна вважати великим кроком і практикою, яка може допомогти у вирішенні продовольчих, природоохоронних чи гуманітарних питань.

3.2. Ймовірність залучення миротворчого контингенту ООН в Україні

ООН має унікальні переваги у підтримці миру адже є легітимною, розподіляє відповідальність та має можливість розгортання військових та поліцейських контингентів з усього світу, об'єднавши їх з цивільними миротворцями для виконання низки мандатів, встановлених Радою Безпеки та Генеральною Асамблеєю ООН.

Операція з підтримки миру формується у декілька етапів. Перший етап включає попередні консультації, на яких визначаються перелік найбільш ефективних дій з боку міжнародного співтовариства. Потенційними учасниками цих консультацій є всі відповідні суб'єкти ООН; уряд приймаючої країни та партії на місцях; держави-члени організації, включаючи держави, які могли б надати військовий чи поліцейський контингент для проведення миротворчої операції; регіональні та інші міждержавні організації; інших відповідних ключових зовнішніх партнерів.

На цьому попередньому етапі Генеральний секретар ООН може запросити стратегічну оцінку для визначення всіх можливих варіантів участі Організації Об'єднаних Націй.

Наступним етапом є проведення виїзної технічної оцінки на території можливого розгортання місії, яка направляється Секретаріатом ООН. Така оцінка може бути проведена у разі забезпечення безпечних умов для її проведення. Місія з оцінки проводить аналіз та оцінює загальну безпекову, політичну, військову, гуманітарну та правову ситуацію на місцях. На підставі висновків і рекомендацій місії з оцінки ситуації, Генеральний секретар ООН подає доповідь Раді Безпеки. У доповіді викладаються варіанти створення миротворчої операції в залежності від обставин, включаючи чисельність її сил і ресурсів [31].

Те, чи буде запроваджена миротворча місія звичайно залежить від голосування Ради Безпеки. Якщо Рада Безпеки визначить, що розгортання миротворчої операції ООН є найбільш підходящим заходом, вона офіційно санкціонує її розгортання шляхом прийняття резолюції. Резолюція визначає мандат і силу операції і деталізує завдання, за які вона буде відповідати. Бюджет і ресурси повинні бути затверджені Генеральною Асамблеєю.

Після прийняття резолюції відбувається підготовка до введення місії. Її складовими є призначення відповідальних за проведення місії осіб та планування. Так, Генеральний секретар призначає голову місії, командувача військовими силами і головного комісара поліції і керівника цивільного персоналу. Після призначення головних посадових осіб ними, спеціальними департаментами та групами, фондами та програмами ООН здійснюється планування політичних, військових, оперативних, матеріально-технічних та адміністративних аспектів миротворчої операції. за участю всіх відповідних департаментів, фондів і програм ООН.

Останнім етапом є розгортання самої операції у місці призначення. Операція розгортається якомога швидше, враховуючи безпекові та політичні умови на місцях. Вона часто починається з висунення передової команди для

організації штабу місії і поступово розширюється, щоб охопити всі складові та регіони, визначені мандатом.

Протягом усієї діяльності місії Генеральний секретар подає Раді Безпеки регулярні доповіді про виконання мандата місії. Рада Безпеки розглядає ці доповіді і проводить брифінги і, якщо необхідно, продовжує і коригує мандат місії до її завершення або закриття [31].

Важливими особливостями та умовами проведення операцій ООН з підтримки миру є:

- згода сторін на проведення операції. Миротворчі операції ООН розгортаються за згодою основних сторін конфлікту. Для цього потрібна відданість сторін політичному процесу. Їх згода на миротворчу операцію надає ООН необхідну свободу дій у політичному та фізичному аспектах для виконання завдань, передбачених її мандатом.

- неупередженість, яка є елементом забезпечення згоди і співпраці основних сторін. Миротворчі ООН є неупередженими до сторін конфлікту, проте вони не можуть бути нейтральними у виконанні мандату. Тому, у разі порушення міжнародних норм і принципів, чи протидії операції стороною конфлікту ООН нейтральною не залишиться. При цьому важливо зберегти неупередженість до обох сторін, щоб одна із них не відкликала згоду на проведення операції, адже у такому випадку ООН ризикує стати стороною конфлікту.

- невикористання сили, крім самооборони та захисту мандату. Миротворчі операції ООН не є інструментами примусу. Однак вони можуть застосовувати силу на тактичному рівні, з дозволу Ради Безпеки, якщо вони діють в цілях самооборони і захисту мандату. Миротворча операція ООН може застосовувати силу лише як захід останньої інстанції. Такі дії в будь-якому випадку повинні бути чітко сплановані та проаналізовані на предмет реакцій сторін конфлікту, можливих політичних та гуманітарних наслідків, суспільного сприйняття, безпеки персоналу та військового контингенту, можливості збереження консенсусу на присутність місії.

Застосування сили миротворчою операцією ООН може призвести до непередбачуваних наслідків навіть при ретельному аналізі, тому застосування сили потрібно уникати до появи реальної загрози чи необхідності самооборони [31].

Україна добре знайома із проведенням операцій ООН із підтримання миру. Ще з 1992 року представники України беруть участь у місіях у складі військового та поліцейського персоналу ООН. До початку повномасштабного вторгнення Росії, значна кількість українців, у складі сил ООН, брала участь у операціях з підтримки миру у шести місіях: Місії ООН із стабілізації в Демократичній республіці Конго, Місії ООН у Південному Судані, Силах ООН з підтримання миру на Кіпрі, Місії ООН у справах тимчасової адміністрації в Косово, Тимчасових силах ООН із забезпечення безпеки в Аб'єй та Багатопрофільній інтегрованій місії ООН зі стабілізації у Малі [31].

Після анексії Росією Криму та початку військових дій на сході України в 2014 році, питання залучення миротворчого контингенту розглядалось у наукових та політичних колах не раз. Основною перешкодою до залучення такої місії є фактична неможливість навіть її обговорення у межах Ради Безпеки, яка і приймає рішення про розгортання миротворчого контингенту.

Від початку повномасштабної агресії Росії проти України ситуація не змінилася. Росія і далі займає крісло одного із п'яти постійних членів Ради. Таким чином, на нашу думку, залучення місії ООН з підтримання миру можливе лише у кількох випадках:

1. Якщо Росія і Україна не маючи достатніх ресурсів для подальшого ведення військових дій заходять у глухий кут і потребують допомоги нейтральної сторони. Тоді Росія, розуміючи безвихідь та прагнучи завершити конфлікт, самостійно проголосує за проведення такої операції. Така операція зможе допомогти у підписанні домовленостей, розведенні сил сторін, створенні демілітаризованої зони, спостереженні за дотриманням домовленостей, демаркації кордону, обміну полоненими тощо.

2. У випадку реформування Ради Безпеки ООН, за умови якщо Росія буде виключена із даного органу. Такий сценарій є малоімовірним. Проте, зважаючи на останні заяви стосовно необхідності реформування ООН, резолюцію Генеральної Асамблеї №, існує ймовірність, що інститут прийняття рішень в межах ООН буде змінений так, що Генеральна Асамблея може приймати рішення про початок миротворчої операції у випадку, якщо один із членів Радбезу є упередженим та необґрунтовано використовує право вето. Першим кроком до реформування може стати вже прийнята Генеральною Асамблеєю резолюція 76/262 від 26 квітня 2022 року. У такому випадку місія може бути запроваджена на території України за згодою легітимної української влади, де сторонами конфлікту будуть не Росія та Україна, а український уряд та незаконно створені угруповання та адміністрації на окупованих Росією територіях.

При цьому, варто наголосити, що мова йде лише про операції з підтримання миру (англ. “peacekeeping operations”), аж ніяк про операції з примушення до миру, які не вимагають згоди конфліктуючих сторін. Ймовірність виключення Росії з Ради Безпеки є низькою, а застосування заходів з примушення до миру практично неможливе і неприйнятне по відношенню як до Росії, так і України. Таку думку можна пояснити тим, що обидві держави є авторитетними акторами міжнародних відносин. Хоч Росія втратила вже свій вплив і репутацію навіть серед колишніх найкращих друзів-членів СНД, на жаль, на даному етапі вона не може бути позбавленою своїх повноважень в ООН. Україна, своєю чергою, здобула прихильність міжнародної спільноти, продемонструвавши готовність захищати свої території, проводити успішні військові операції, та підкреслила свою роль як впливового світового гравця як в економічній, так і політичній сфері.

3.3. Обмеження впливу Росії в межах ООН та перспектива виключення з організації

Постійне зловживання Росією правом вето та блокування резолюцій відносно її агресивної загарбницької політики стосовно інших країн, сприяло пошуку можливостей для обмеження впливу РФ у межах ООН. Україна просувала позицію виключення Росії з організації та обмеження повноважень агресора від початку анексії Криму та війни на сході України з 2014 року. Попри це, ґрунтовні обговорення та реальні кроки були здійснені державами-членами лише після початку повномасштабної війни Росії проти України.

Протидіяти впливу Росії довелося з перших днів повномасштабного вторгнення не лише на полі бою, а й на міжнародній арені. Росія ветувала резолюцію S/2022/155, яка висловлює жаль з приводу вторгнення та закликає до виведення російських військ. Тому членами ООН була використана резолюція 377 V «Об'єднання заради миру» від 3 листопада 1950 року, яка передбачає, що у випадку неспроможності Ради Безпеки забезпечити мир, відповідальність покладається на Генеральну Асамблею. Завдяки резолюції РБ ООН 2623 вдалося скликати Одинадцятку надзвичайну сесію для розгляду агресії Росії, де було прийнято три, вже згадані резолюції, які засуджували агресію Росії: ES-11/1 від 2 березня 2022 року; ES-11/2 від 24 березня 2022 року; ES-11/3 від 7 квітня 2022 року [70; 97; 45; 46; 47].

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну питання реформування організації та обмеження можливостей постійних членів Ради Безпеки через нездатність забезпечити мир, знову було підняте міжнародною спільнотою. Свідченням цього є вже згадана у попередніх розділах резолюція 76/262, яка розроблялася ще до повномасштабного вторгнення Росії, проте саме у цьому році була доопрацьована, зважаючи на актуальність та необхідність її використання сьогодні. Саме завдяки цій резолюції існує можливість обмежити застосування вето постійними членами, адже в тексті документу йдеться, що вони повинні пояснити Генеральній Асамблеї

причини заборони розгляду тих чи інших питань чи ухвалення рішень. Попри це Росія вже ветувала не одне рішення після прийняття цієї резолюції.

Розробниками резолюції передбачалося, що умови, висвітлені в ній, знизять рівень зловживання Росією права вето. Проте, проведення дебатів стосовно причин застосування вето навряд чи вплине на рішення Росії блокувати пропозиції Ради Безпеки. Прийняття цієї резолюції може стати одним із кроків до покращення системи ООН у разі постійного підняття питання на порядок денний, прийняття відповідних рішень та застосування дій, що призводять до реального результату. Такий план розвитку можливий, адже в тексті резолюції передбачається включення до попереднього порядку денного сімдесят сьомої сесії питання під назвою «Застосування права вето» та його розгляд.

Те, що в XXI ст. країна-терорист, постійний порушник прав людини, має вплив у органі ООН, що відповідає за захист прав людини навіть звучить абсурдно. Саме тому, 93 члени ООН, що не побоялись погроз Росії, проголосували за виключення її із Ради з прав людини. Втрата місця в органі обмежила її можливість голосувати, вносити пропозиції, пропонувати проекти рішень. При цьому вона має статус країни-спостерігача, як й інші країни, що не входять до 47 тимчасових членів. Проте, виключення РФ із одного із органів ООН говорить про втрату агресором авторитету, союзників, впливу на менші держави та майданчика для переконання членів ООН у своїй правоті.

Представники України активно піднімали питання виключення Росії з ООН ще з 2014 року. Українці розуміють, що поки Російська Федерація є постійним членом РБ ООН, вона буде зловживати цим статусом і продовжувати агресію проти мирних держав, не будучи покараною. Перед початком повномасштабного вторгнення, Україна, в особі Сергія Кислиці - представника України при ООН, порушила питання про усунення Росії з організації, аргументуючи це тим, що РФ є членом ООН та Радбезу незаконно. Кислиця заявив: «Росія ніколи не отримувала законним чином

місця в Раді Безпеки. І те, що вона окупує місце СРСР протягом більш як 30 років, не змінює того історичного і правового факту, що ні Рада Безпеки, ні Генеральна Асамблея ООН ніколи не голосували за прийняття РФ у члени. Вона сама себе визначала продовжувачем Радянського Союзу після того, як він припинив своє існування в 1991 році. Тому має йтися про усунення Російської Федерації від членства відповідно до Статуту ООН, а не виключення» [1]. Справді, щоб зберегти право вето за собою, Росія проголосила себе правонаступницею СРСР. При цьому, за принципами ООН, держава, яка змінила територію, уряд, назву, конституцію вже не залишається тим самим суб'єктом міжнародних відносин. Що і сталося у 1991 році, коли СРСР припинив своє існування і на його місці утворилися 15 нових держав [1].

Росію не можна назвати правонаступницею СРСР, беручи до уваги ще один фактор. РФ сама ж визнала припинення існування СРСР та створення нових країн на його місці, підписавши Біловезьку угоду 8 грудня 1991 року. У тексті угоди вказано, що СРСР перестає існувати як суб'єкт міжнародного права. Таким чином, Росія повинна була заново пройти процес вступу, як це довелося зробити, наприклад Сербії після розпаду Югославії, адже тоді Рада Безпеки прийняла резолюцію про припинення існування такого державного утворення.

Цілком передбачувано, що Росія використає вето у разі створення резолюції, яка визнаватиме припинення існування СРСР, адже це означатиме, що вона незаконно займає своє місце в РБ ООН. Проте, юрист Віктор Агеєв наголошує, що резолюція Ради Безпеки дійсна також тоді, коли хтось з постійних членів утримався від голосування. За Статутом ООН утримання від голосування може бути як добровільним (англ. “voluntary abstention”), так і обов'язковим (англ. “obligatory abstention”). Інститут obligatory abstention базується як на фундаментальній загальновизнаній правовій нормі - ніхто не судить у своїй справі, так і на прямій нормі ч. 3 ст. 27 Статуту ООН, у якій йдеться, що при ухваленні рішення на підставі Розділу VI та на підставі

пункту 3 статті 52 сторона-учасник суперечки повинна утриматися від голосування [1; 25].

Отримавши згоду Ради Безпеки ООН на усунення представників РФ від голосування і позитивне рішення Радбезу, Україна вимагає включення в порядок денний Генасамблеї ухвалення резолюції про те, що РФ не може автоматично продовжувати членство СРСР в ООН і повинна подаватися на членство в організації з нуля.

Варто зазначити, що у випадку дії за таким сценарієм, Рада Безпеки повинна бути одногосною стосовно резолюції по питанню. В іншому випадку Росія не може бути позбавлена можливості утриматися від голосування.

Тому наразі, такий варіант розвитку подій є малоімовірним через низьку підтримку таких версій навіть з боку союзників України - США та Великої Британії. Навіть не згадуючи ставлення Китаю до Росії, який на політичному та економічному рівні підтримує агресора, та Франції, президент якої не бажає псувати відносини з Росією навіть коли остання здійснює геноцид проти українського народу. Проте, фактично, шляхом розумного використання усіх міжнародних документів, правок, статей Статуту ООН і у разі підтримки рішення Радбезом, переконати Росію пройти процес вступу до ООН можливо, але не при умовах, які склалися сьогодні.

Це підтверджує факт, що попри заяви про необхідність зміни системи ООН, постійні члени Радбезу не готові до реформування органу, яке може послідувати після виключення Росії. Вони не готові ділитися своїми повноваженнями із іншими країнами, що претендують на членство в Раді Безпеки. Це стосується і США, які ніби заявляють про необхідність реформ. Хоч Байден у своєму зверненні до Генеральної Асамблеї 21 вересня 2022 року закликав до реформування Ради, найближчим часом цього очікувати не варто, адже не так давно представники США в ООН дуже обережно висловлювалися стосовно цього питання та не ототожнювали його з найближчим майбутнім [6]. Наприклад, під час пленарного засідання ГА ООН

у 2020 році офіційний представник США, який представляв адміністрацію Трампа, заявив, що Сполучені Штати «відкриті» для «скромного» розширення РБ ООН, «якщо це не зменшить ефективність Ради та не вплине на право вето. Через рік Том Карнахан повторив цю позицію від імені адміністрації Байдена, підкреслюючи, що розширення не повинно змінювати або розширювати право вето [1;76].

При цьому, постійне обговорення питання виключення Росії з організації та необхідності реформування Ради Безпеки, особливо на засіданнях Генасамблеї, повинно об'єднати країни та приступити до здійснення рішучих кроків у реформуванні організації. Адже загальновідомим є те, що структура РБ ООН не відображає поточний світовий порядок, а неефективність органу, викликане надмірним використанням постійними членами права вето, перешкоджає головній меті РБ ООН – збереженню міжнародного миру та безпеки.

Таким чином, початок повномасштабної агресії Росії вкотре довів, що РФ продовжує відкрито порушувати Статут ООН і не заслуговує на місце в Раді Безпеки. ООН продемонструвала, що здатна діяти всупереч вето постійного членів РБ ООН, використовуючи законні механізми для обходу права вето, коли мова йде про загрозу миру. Саме тому, представники України при ООН повинні продовжувати відстоювати позицію про відсторонення Росії від членства в організації, яке було здобуто нею незаконним шляхом після розпаду СРСР.

Російська агресія проти України, яка вкотре підтвердила неспроможність ООН запобігти війні, проте продемонструвала здатність ООН виконувати функцію посередництва, моніторингу, а також надавати різноманітну допомогу, починаючи із психологічною, закінчуючи матеріальною. Дипломати організації відіграли важливу роль у переговорах та реалізації угоди між Росією та Україною щодо відкриття шляхів для експорту понад 1 млн. метричних тонн зерна через Чорне море.

Своєю чергою, Міжнародне агентство з атомної енергії, забезпечує важливу нейтральну моніторингову присутність на величезній, окупованій Росією Запорізькій АЕС в Україні. Гуманітарний фонд ООН для України, в свою чергу, залучає суми, які розподіляються між структурами та проєктами ООН і допомагають підтримувати гуманітарне становище українських громадян.

ВИСНОВКИ

Діяльність ООН в рамках агресії Російської Федерації проти України потребує дослідження з метою пошуку можливих варіантів залучення міжнародної спільноти до припинення війни, подолання її наслідків та встановлення миру на території України. Основою дослідження є неоліберальний інституціоналізм, який стверджує, що міжнародні інституції є посередниками і майданчиками для побудови взаємних відносин, атмосфери діалогу і співпраці між країнами, що при дотриманні ліберальних цінностей забезпечить мир. Реальним втіленням такої інституції є ООН, яка має можливості та повноваження для попередження і вирішення міжнародних та локальних конфліктів та забезпечення миру.

Досліджуючи діяльність ООН в умовах російської агресії проти України було проаналізовано сучасний стан розробки наукових досліджень присвячених проблемі забезпечення миру ООН в українській та закордонній історіографії. Дослідники обговорюють різні аспекти діяльності ООН: гуманітарну допомогу, економічні питання, діяльність окремих структур організації, аналізують конкретні проекти, які реалізуються за допомогою ООН, миротворчі місії організації, її роль для сучасної системи міжнародних відносин. Проте, найбільш популярною темою для обговорення залишається реформування ООН та її головного органу - Ради Безпеки.

Саме тому дослідження реакції організації на початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну та її функціонування у кризовій ситуації потребує детальнішого розгляду, адже, проаналізувавши ці складові, можна буде розглянути можливість залучення механізмів ООН до врегулювання збройного конфлікту, розпочатого постійним членом РБ ООН, шляхом посередництва Генсека ООН, або ж запровадження операції з підтримки миру. Особливо важливо дослідити перспективу усунення агресора від членства в організації. Отже, питання залишається актуальним і

потребує детальнішого розгляду, зважаючи на складні умови для світової безпеки, що склалися у 2022 році.

Для дослідження вищезазначених аспектів, авторкою було використано широку джерельну базу. Усі використані джерела було систематизовано та охарактеризовано за групами. Відповідно до принципу розподілу джерел, використаних у дослідженні, їх було поділено на шість груп. Серед них наступні: офіційні документи міжнародних організацій; статистичні матеріали; довідкові матеріали; матеріали засобів масової інформації; законодавчі акти; виступи та промови офіційних осіб. Характеристика джерельної бази роботи підтверджує, що для досягнення мети дослідження було залучено диверсифікований матеріал, на основі якого було проаналізовано реакцію ООН на початок повномасштабної війни Росії проти України та можливість залучення механізмів ООН до прямого вирішення конфлікту.

Методологічною основою магістерського дослідження виступив системний підхід, який дозволив комплексно дослідити сучасний світовий порядок та велику і складну систему у вигляді ООН як єдине ціле з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин.

У ході дослідження було використано широкий спектр загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, серед яких індуктивно-дедуктивний, аналітико-синтетичний, статистичний, івент-аналіз, контент-аналіз, методи узагальнення, порівняння, спостереження та моделювання ситуацій.

Авторкою з'ясовано, що Рада Безпеки ООН, вкотре, в рамках російсько-української війни виявилася малоефективною через можливість агресора використовувати право вето для блокування будь-яких рішень, що виносяться на розгляд в межах Ради. Зроблено висновок, що ООН не в змозі контролювати агресивні дії постійних членів Ради Безпеки, які мають можливість блокувати будь-які рішення, що суперечать їхнім поглядам. Аналіз змісту нечисленних резолюцій Ради Безпеки ООН, реакцій

країн-членів ООН, голосування за їх прийняття, дозволяє зробити висновок, що попри привілеї Росії в межах організації, більшість членів Радбезу демонструє підтримку України та намагається знайти шляхи обходу та контролю вето для обговорення та засудження агресії Росії. Відтак, питання реформування організації залишається на порядку денному.

Єдиним авторитетним майданчиком, який дозволяє приймати та обговорювати рішення стосовно загроз миру та безпеки залишається Генеральна Асамблея. Попри те, що Генеральна Асамблея не має повноважень використовувати дії з примушення до миру, а її рішення не мають обов'язкової юридичної сили для урядів, вони є вагомими, оскільки виражають думку світової громадськості з важливих міжнародних проблем, таким чином орган відіграє важливу роль у формуванні іміджу та прихильності тих чи інших акторів міжнародних відносин, тому є для України механізмом пошуку й отримання міжнародної підтримки. Підтвердженням цього є прийняті резолюції ГА ООН, які засвідчують прихильність до України переважної більшості членів організації, а також дають підставу вважати, що агресор поступово втрачає вплив навіть серед близьких союзників. Більш того, вони доводять, що Росія змушена шукати політичної та військової допомоги у африканських держав та прихильників авторитарних режимів.

З іншого боку, розробка резолюції 76/262 від 26 квітня 2022 року, у якій йдеться про контроль Генеральною Асамблеєю застосування права вето постійними членами Ради Безпеки, стала важливим кроком до покращення функціонування ООН та можливо реформування організації, що є очевидною перевагою для України.

Варто наголосити, що у зв'язку з повномасштабною агресією Росії ООН мобілізувала свої ресурси для надання громадянам України гуманітарної, економічної та правової допомоги. Структури ООН здійснюють моніторинг та збір інформації з метою поширення достовірних даних за кордоном, серед українських громадян та влади, аналізують потреби

громадян, розробляють гуманітарні проекти, сприяють залученню та розподілу коштів, фіксують факти порушень прав людини та сприяють їх вирішенню, проводять звітну діяльність. Проаналізувавши статистичні дані, що зображують кількість та види наданої допомоги громадянам України від 24 лютого 2022 року, можна зробити висновок, що структури ООН оперативно реагують на появу нових та вже існуючих загроз та проблем і здійснюють низку заходів для забезпечення українців базовими потребами.

Генеральний секретар ООН має авторитет на світовій арені та відповідні повноваження виносити важливі світові питання на порядок денний ООН і сприяти мирному вирішенню конфліктів та запобігати їх появі. На нашу думку, на даному етапі російської агресії проти України, застосування «добрих послуг» може сприяти вирішенню економічних та гуманітарних проблем, що для конфлікту такого масштабу можна вважати великим кроком і практикою, яка може допомогти у вирішенні продовольчих, природоохоронних чи гуманітарних питань.

При цьому не виключається можливість залучення інституту Генсека ООН після виходу України на адміністративні кордони 1991 року. Посередництво може бути використано у складних переговорах щодо розведення військ післявоєнного облаштування, обміну полонених, питання репарацій тощо. Крім того, на думку авторки, застосування посередництва може стати одним із варіантів вирішення конфлікту у випадку, якщо війна переросте у довготривалий конфлікт і жодна із сторін вже не матиме потужності продовжувати військові дії. У випадку визнання Росією потреби у згортанні військових сил та підписання мирної угоди, можливим є створення спеціальної місії ООН за згоди всіх членів Ради Безпеки. Якщо Росію позбавлять цього статусу раніше, проведення миротворчої місії може відбутися раніше. Станом на сьогодні ймовірність цього сценарію є вкрай низькою, як і готовність Росії домовлятися у будь-яких ситуаціях, а прогнози щодо звільнення українських територій Збройними силами України - доволі реалістичними.

ООН має унікальні переваги у підтримці миру, адже є легітимною та має повноваження для розгортання військових та поліцейських контингентів з усього світу, об'єднуючи їх із цивільними миротворцями для виконання низки мандатів, встановлених Радою Безпеки та Генеральною Асамблеєю ООН. У дослідженні авторка виділяє два найбільш ймовірні шляхи залучення місії ООН з підтримання миру.

У першому випадку запровадження миротворчої місії ООН можливе за умови якщо Росія і Україна, не маючи достатніх ресурсів для подальшого ведення військових дій, заходять у глухий кут і потребують допомоги нейтральної сторони. Операція зможе допомогти у підписанні домовленостей, розведенні сил сторін, створенні демілітаризованої зони, спостереженні за дотриманням домовленостей, демаркації кордону, обміну полоненими тощо.

Іншим шляхом залучення миротворчого контингенту ООН може бути обхід права вето, що, насправді, передбачено ООН ще з 1950 року. Враховуючи резолюції «Об'єднання заради миру» від 3 листопада 1950 року та 76/262 від 26 квітня 2022 року, Генасамблея може стати відповідальною за вирішення питання, що загрожує миру, якщо один із членів РБ ООН діє у власних інтересах та необгрунтовано використовує право вето. У такому випадку, залучення миротворчих сил ООН можливе у разі голосування Генеральної Асамблеї у $\frac{2}{3}$ голосів «за» та згоди легітимної української влади. Таким чином, залучення миротворчої місії ООН до врегулювання російсько-української війни є цілком реальним в зазначених вище умовах, але варто розуміти, що обидва сценарії потребують підтримки значної кількості держав-членів ООН.

У роботі досліджено обмеження впливу Росії та можливість відсторонення її з організації. Розглянуто варіант виключення РФ з ООН, що лобіюється в межах організації української дипломатії. Його сутність полягає у тому, що Російська Федерація незаконно перебуває у складі ООН, адже не пройшла процес вступу в організацію після припинення існування такої

держави як СРСР. Керуючись цим фактом, відсторонення РФ з організації можливе у разі цілковитої підтримки постійних ченів РБ ООН, які мають право зобов'язати члена РБ утриматися від голосування, якщо питання стосується інтересів постійного члена ООН. Тоді в можливе винесення на голосування в ГА ООН резолюції про те, що РФ не може автоматично продовжувати членство за СРСР і повинна подаватися на членство в організації з нуля. У такому випадку здобути привілегию у вигляді вето РФ вже не зможе.

На думку авторки кваліфікаційної (магістерської) роботи, такий варіант розвитку подій є можливим шляхом розумного використання усіх міжнародних документів, правок, статей Статуту ООН, проте малоімовірним у сьогоденних реаліях через низьку підтримку такого варіанту розвитку подій членами ООН та неготовність постійних членів РБ ООН здійснювати рішучі зміни.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Агєєв В. Два шляхи вигнати Росію з ООН: як позбавити агресора права вето у Раді Безпеки, і не тільки. *Європейська правда*. 18.10.2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/10/18/7148832/>.
2. Акт проголошення незалежності України № 1427-ХІІ від 24.08.1991 р. Київ, 1991. *База даних "Законодавство України"*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>.
3. Без води, їжі та можливості виїхати. Що відбувається у Маріуполі. *BBC News Україна*. 18.04.2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61138976>
4. Бугаєнко С. С. Питання реформування ради безпеки ООН: пропозиції, проблеми та перспективи. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. №16(2). С. 25-28.
5. Вонсович О. С. Організація Об'єднаних Націй в умовах сучасних викликів і загроз міжнародній безпеці. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 23(2). С. 36-42.
6. Виступ Президента Байдена на 77-й сесії Генеральної Асамблеї ООН / Посольство США в Україні. 21.09.2022. URL: <https://cutt.ly/61zxgdN>
7. Гавриленко І. Підходи до реформування Ради Безпеки ООН. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 96. С. 100-102
8. Генеральний секретар - повідомлення для преси щодо рішення Росії про анексію української території / ООН Україна. 29.09.2022. URL: <https://cutt.ly/O1zxnB0>
9. Годованик Є. В. Перспективи реформування Ради Безпеки ООН. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2017. Вип. 14. С. 50-55.
10. Генасамблея ООН схвалила посилену резолюцію щодо мілітаризації Криму Росією. *Європейська правда*. 09.12.2021. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/12/9/7131387/>

11. Генеральна Ассамблея ООН прийняла резолюцію о милитаризації Крима і районів Чорного і Азовського морей / ООН. URL: <https://news.un.org/ru/story/2019/12/1368791>
12. Генсек ООН в Києві: Україна – це «точка відліку» для світу, к якому ми прагнемо / ООН. 28.04.2022. URL: <https://news.un.org/ru/story/2022/04/1422872>
13. Глобальний договір ООН в Україні: [офіційний сайт]. URL: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/gd-oon-v-ukraini/>
14. Декларація «про державний суверенітет України» № 55-XII від 16.07.1990 р. Київ, 1990. База даних “Законодавство України”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>.
15. Дорош Л., Охремчук С. РБ ООН у сучасних умовах: до проблеми пошуку варіантів реформування. Humanitarian vision. Львів: Львівська політехніка, 2015. Вип.1. С.19–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2015_1_2_6
16. Жукорська Я.М. Окремі аспекти реформування Ради Безпеки ООН. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. №4. С.10. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/24736>
17. Задорожній О. В. Проблеми участі Російської Федерації у роботі Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй у зв'язку з військовою агресією проти України. *Альманах міжнародного права*. 2014. Вип. 6. С. 62-70.
18. Звіт про результати за 2021 рік / ООН Україна. URL: <https://cutt.ly/S1zxOa6>
19. Іваницька О.П. Проблеми й шляхи трансформації ООН у контексті російсько-української війни. *Політичне життя*. 2022. №3. С. 120-132.
20. Єльченко. В. ООН майбутнього. *Дзеркало тижня*. 12.01.2019. №1. URL: https://zn.ua/ukr/internal/oon-maybutnogo-299356_.html
21. Кожушко А. Реформа ООН: реалізація концепції «світового уряду». *Каразінські читання (історичні науки) : Тези доповідей 69-ї*

міжнародної наукової конференції 29 квітня 2016 р. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. С. 107–108.

22. Кожушко А. Концепція превентивної дипломатії в системі ООН. *Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики: Тези доповідей 19 квітня 2016 р.* Київ: ДАУ при МЗС України, 2016. С. 57–59.

23. Конвенція Організації Об'єднаних Націй о международных мировых соглашениях, достигнутых в результате медиации / ООН. 2019. URL: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/annex_i_-_r.pdf.

24. Матвієнко В. М., Сапсай А. П. Україна в міжнародних організаціях. Історія і сучасність : навч. посіб. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. 287 с.

25. Мережко О. Як вигнати Росію з ООН? *Юридична газета*. 26.05.2022. URL: <https://cutt.ly/P1zxGvR>

26. Міжнародні організації: Навч. посібник / За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Кутайні З. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 483с.

27. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред.. О.С. Кучика. 2-ге вид.,перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. 749 с.

28. Міжнародні організації : підручник / В. В. Копійка, Ю. С. Скороход, В. М. Матвієнко [та ін.]; за ред. В. В. Копійки. Київ, 2015. 783 с.

29. Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. Міжнародні організації : навчальний посібник для студентів ВНЗ. Львів, 2011. 280 с.

30. ООН Україна: [офіційний сайт]. URL: <https://ukraine.un.org/uk>

31. ООН: операції з підтримки миру: [офіційний сайт]. URL: <http://www.un.org/ru/peacekeeping/operations/early.shtml>

32. Паніна І.Г. Ліберально-ідеалістична традиція в дослідженні миру. *Політичне життя*. 2021. № 3. С. 132-139

33. Постійне представництво України при ООН / Міністерство закордонних справ України. URL: <https://cutt.ly/31zxCsq>

34. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: <http://eeas.europa.eu/>.

35. Про державний кордон України: Закон України № 1777-ХІІ від 01.01.2022 (підстава - 1054-ІХ). Київ, 1991. База даних “Законодавство України”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>

36. Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей: закон України №1680-VII від 18.12.2021 (підстава - 1930-ІХ). Київ, 2014. База даних “Законодавство України”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1680-18#Text>

37. Про правовий режим воєнного стану: закон України № 389-VIII від 29.09.2022 (підстава - 2561-ІХ). Київ, 2015. База даних “Законодавство України”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

38. ПРООН в Україні : [офіційний сайт]. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html>

39. Представительница ООН: в Ливии звучит «язык мира» / ООН. 2020. URL: <https://news.un.org/ru/story/2020/11/1390832>

40. Руководство по вопросам эффективной посреднической деятельности / ООН. 2012. URL: <https://cutt.ly/K1zx3t0>

41. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН A/RES/71/205 / ООН. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/71/205>

42. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН A/RES/72/190 / ООН. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/72/19>

43. Резолюция Совета Безопасности ООН S/RES/2623 / ООН. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/271/35/PDF/N2227135.pdf?OpenElement>

44. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН A/RES/70/304 / ООН. 2016. URL: <https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/N1628369.pdf>

45. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН A/RES/ES-11/1 / UN. URL: <https://cutt.ly/D1zcr9C>

46. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН A/RES/ES-11/2 / UN. URL: <https://cutt.ly/C1zcoaL>

47. Резолюція Генеральної Ассамблеї ООН A/RES/ES-11/3 / UN. URL: <https://cutt.ly/d1zcfNg>
48. Рада ООН із прав людини розслідуватиме порушення у війні Росії проти України. *Радіо Свобода*. 04.03.2022. URL: <https://cutt.ly/T1zcl9H>
49. Світове дослідження цінностей в Україні 2020 / Український центр європейської політики. 2020. URL: <https://cutt.ly/qnwkhBt>
50. Семчинський К. В. Підвищення ефективності функціонування Ради Безпеки ООН в контексті російської агресії проти України. *Гілея: науковий вісник*. 2017. Вип. 118. С. 315-319.
51. Система глобальних показателів досягнення цілей в області устійчивого розвитку и выполнения задач Повестки дня в области устійчивого розвитку на период до 2030 года / ООН. URL: <https://cutt.ly/W1zcnMc>
52. Скрипник О. М. Історія співпраці України з ООН. *Гілея: науковий вісник*. 2013. Вип. 78. С.11 URL: <https://cutt.ly/K1zcRHD>
53. Смільська І. Україна в ООН: основні напрямки та пріоритети діяльності у 1991–2012 рр. *Україна- Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія міжнародних відносин*. 2013. Вип. 11. С. 321–328. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2013_11_35
54. Тараненко Г.Г. Перспектива реформування Організації Об'єднаних Націй. *Вісник міжнародних відносин*. Вип. 16. Київ, 2019. С.20.
55. Требін М. П. ООН на шляху реформ. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. Харків. 2018. № 4 (39). С. 76-93.
56. Устав ООН / ООН. URL: <https://cutt.ly/w1zcDqy>
57. Участь України у міжнародних організаціях / Міністерство закордонних справ України. URL: <https://cutt.ly/flzclJk4>
58. Цілі сталого розвитку / UNGC. URL: <https://globalcompact.org.ua/pro-nas/tsili-stijkogo-rozvytku/>

59. Чи вчиняє Росія геноцид в Україні та як це можна довести. *BBC Україна*. 19.04. 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-61150606>
60. Щербина К.С. Проекти ООН в Україні: спроба типології. *Травневі студії: історія, міжнародні відносини: Тези доповідей Міжнародної наукової конференції «Травневі студії 2021: історія, міжнародні відносини» 23 квітня 2021 р.* Вип.6. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С.170-172.
61. Щербина К. С. Можливості посередництва ООН у врегулюванні конфлікту на сході України. *Міжнародні конфлікти в сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва: Тези доповідей конференції 3 грудня 2021 р.* Львів: ЛНУ, 2021. С. 189-193.
62. ЮНІСЕФ Україна : [офіційний сайт]. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/>
63. Activities of Secretary-General in Ukraine, with Brief Stopover in Poland, 17-19 August / UN. URL: <https://press.un.org/en/2022/sgt3324.doc.htm>
64. Asseburg M. Lacher W. Transfeld M. Mission Impossible? UN Mediation in Libya, Syria and Yemen. *German Institute for International and Security Affairs*. 15.10.2018. URL: <https://cutt.ly/u1zc1tF>
65. Barkin J. S. International organization: Theories and institutions. New York: Palgrave Macmillan, 2006. URL: <https://cutt.ly/BnwkXpT>.
66. Besheer M. UN General Assembly Overwhelmingly Condemns Russia's Invasion of Ukraine. *Voice of America*. 2.03.2022. URL: <https://cutt.ly/kM7iBKT>.
67. Center for UN Reform Education : [Official site]. URL: <http://www.centerforunreform.org/>
68. Chen C., Du J., Ma R., Jiang C., Deng Q. The Reform of the UN Security Council: How to Balance Legitimacy and Efficiency. *The 2nd International Conference on Public Relations and Social Sciences*. 2022. URL: <https://cutt.ly/n1zc77G>
69. Draft resolution of Security Council S/2022/720. / UN. URL: <https://cutt.ly/f1zvwae>

70. Draft resolution of Security Council S/2022/155. / UN.
URL: <https://cutt.ly/K1zvuwy>
71. Draft resolution of Security Council S/2014/189. / UN.
URL: <https://cutt.ly/Z1zvsuN>
72. Fukuyama F. Preparing for Defeat. *American purpose*. 10.03.2022.
URL: <https://www.americanpurpose.com/blog/fukuyama/preparing-for-defeat/>
73. Hasselbach C. UN Security Council lacks teeth. *DW*. 16.04.2022.
URL: <https://www.dw.com/en/ukraine-un-security-council-lacks-teeth/a-61455187>.
74. IAEA : [Official site]. URL: <https://www.iaea.org/>
75. IOM : [Official site]. URL: <https://iom.org.ua/>.
76. Kandiah Thompson S., Landgren K., Romita P. The United Nations in Hindsight: Challenging the Power of the Security Council Veto. *Just Security*. 28.04.2022. URL: <https://cutt.ly/61zvxUk>
77. Keohane R. Neoliberal Institutionalism. *Security Studies: a reader/ Ed. by C. Hughes and L. W. Meng*. London, New York: Routledge, 2011. PP. 167-175.
78. Keohane R., Martin L. The Promise of Institutional Theory. *International Relations*. Summer 1995. Vol.20. No.1. PP.39-51.
79. OCHA : [Official site]. URL: <https://www.unocha.org/>.
80. Owen J.M. How Liberalism Produces Democratic Peace. *International Security*. 1994. Vol. 19. No. 2. PP. 87–125.
81. Resolution adopted by the General Assembly A/RES/68/262. / UN.
URL: <https://undocs.org/en/A/RES/68/262>
82. Resolution adopted by the General Assembly A/RES/ES-11/4. / UN.
URL: <https://cutt.ly/41zvYDw>
83. Schaefer B. United Nations Peacekeeping Flaws and Abuses: The U.S. Must Demand Reform. *The Heritage Foundation*. 03.08.2016. URL: <https://cutt.ly/21zvASP>
84. Secretary-General speeches on Ukraine / UN. URL: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/secretary-generals-speeches>

85. Shcherbyna K. UNDP-Ukraine partnership. Topical issues of humanities, technical and natural sciences: [Book of Abstracts] / ed. V.I. Kalinichenko. Vinnytsia: Vasyl' Stus DonNU, 2021. PP. 29-32
86. Statement by the Secretary-General – on Ukraine / UN. 24.02.2022. URL: <https://cutt.ly/V1zvH7z>
87. Secretary-General's remarks on Russian decision on annexation of Ukrainian territory/ UN. 29.09.2022. URL: <https://cutt.ly/a1zvXJN>
88. The Secretary-General & Mediation / UN Peacemaker. URL: <https://peacemaker.un.org/peacemaking-mandate/secretary-general>
89. Ukraine Flash Appeal (March to December 2022) / OCHA. 08.08.2022. URL: <https://cutt.ly/RM7Aw0V>
90. Ukraine: Situation Report / OCHA. 28.10.2022. URL: <https://cutt.ly/T1zv1GI>
91. Ukraine Humanitarian Fund: 2022 Allocations Dashboard, January - September. 2022 / OCHA. 02.11. 2022. URL: <https://cutt.ly/t1zv3XL>
92. United Nations : [official site]. URL: <https://www.un.org/>
93. UN Mediation in Libya / CSIS. 2021 URL: <https://www.csis.org/analysis/un-mediation-libya>
94. U.N. reform is a self-defeating idea - literally. *The Washington Post*. 02.10.2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/10/02/united-nations-security-council-reform-biden/>
95. UN Security Council Meetings & Outcomes Tables / Dag Hammarskjold library. URL: <https://research.un.org/en/docs/sc/quick>
96. UN General Assembly resolution 76/262 / UN. URL: <https://cutt.ly/81zPqqM>
97. UN General Assembly resolution 377 (V) / UN. URL: [https://www.un.org/en/sc/repertoire/otherdocs/GAres377A\(v\).pdf](https://www.un.org/en/sc/repertoire/otherdocs/GAres377A(v).pdf)

ДОДАТКИ

Додаток А

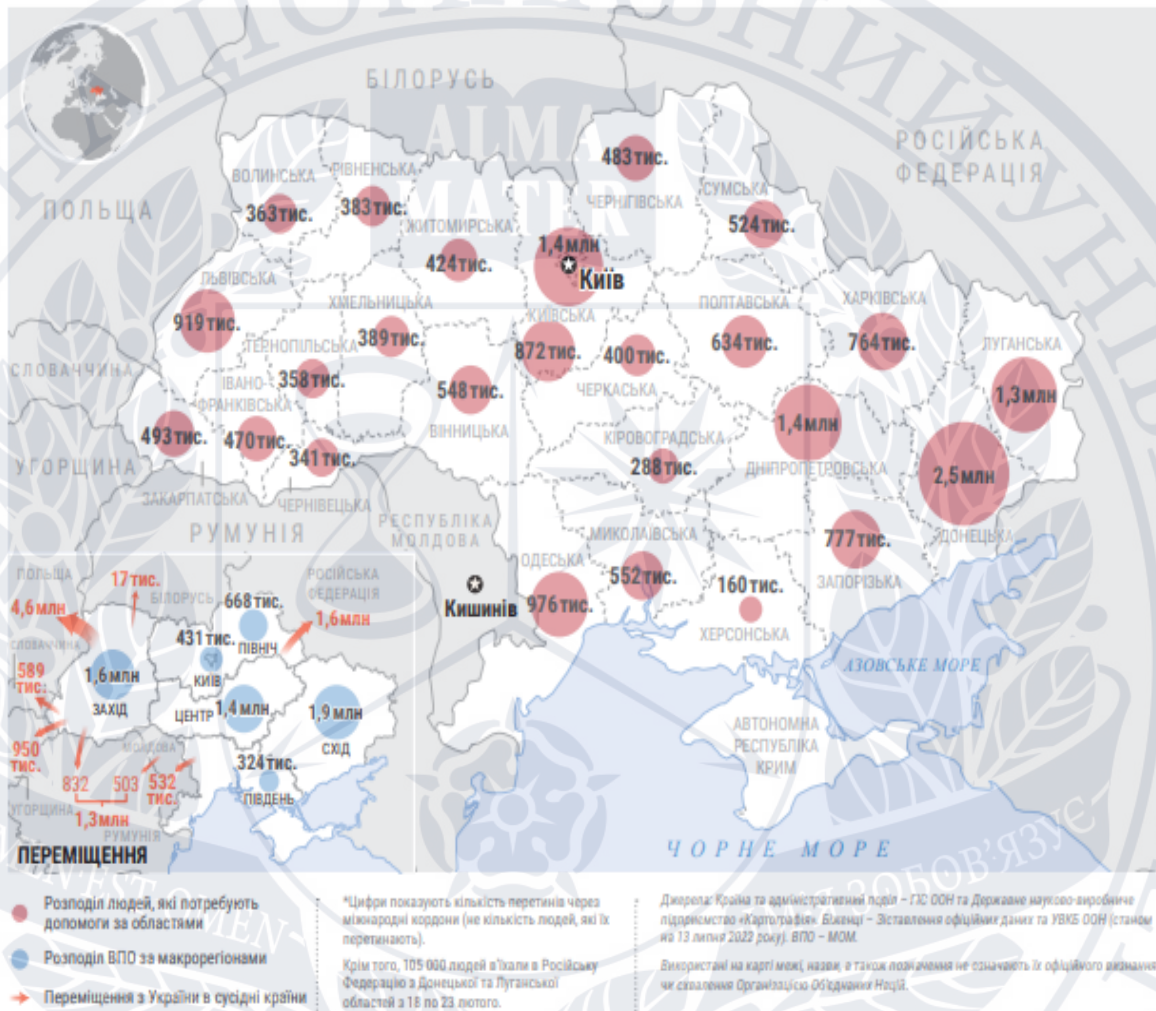
Гуманітарні потреби громадян України³

КЛАСТЕР	ПОТРЕБУЮТЬ ДОПОМОГИ	ПЛАНУЄТЬСЯ НАДАТИ ДОПОМОГУ	ФІНАНСОВІ ПОТРЕБИ (дол. США)
Координація та управління об'єктами розміщення ВПО	0,7млн	0,5млн	42,0млн
Координація	-	-	23,1млн
Освіта	5млн	2,4млн	57,2млн
Телекомунікації в надзвичайних ситуаціях (ТНС)	-	-	3,7млн
Продовольча безпека та засоби до існування	9,3млн	5,2млн	905,4млн
Охорона здоров'я	14,5млн	9,5млн	310млн
Логістика	-	-	6,8млн
Багатоцільова грошова допомога (БГЦД)	-	6,3млн	1,72млрд
Харчування	0,7млн	0,4млн	25,2млн
Захист	17,7млн	7,8млн	411,9млн*
Захист дітей	2,8млн	2,0млн	90,0млн
Гендерно зумовлене насильство	3,7млн	1,3млн	64,2млн
Протимінна діяльність	14,6млн	6,0млн	89,4млн
Житло та непродовольчі товари	11,2млн	4,1млн	477,2млн
Вода, санітарія та гігієна	16,0млн	11,5млн	310,0млн
ЗАГАЛОМ	17,7млн	11,5млн	4,29 млрд

³ Взято з джерела: Ukraine Flash Appeal (March to December 2022) / OCHA. 08.08.2022. URL: <https://cutt.ly/RM7Aw0V>

Додаток Б

Розподіл людей, які потребують допомоги за областями станом на серпень 2022 року.⁴

⁴ Взято з джерела: Ukraine Flash Appeal (March to December 2022) / OCHA. 08.08.2022. URL: <https://cutt.ly/RM7Aw0V>